

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ХАНІН СЕМЕН ГРИГОРОВИЧ

УДК 332.12(5):338.2:330.341.1

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІННОВАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ
РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ
СТАНОВЛЕННЯ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ**

**Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка**

Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Чернігів - 2026

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі менеджменту та публічного адміністрування ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая».

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор,
Худолей Вероніка Юріївна,
ректор ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая».

Опоненти: доктор економічних наук, професор
Лагодієнко Володимир Вікторович,
Одеський національний технічний університет
Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри
маркетингу, підприємництва і торгівлі;

доктор економічних наук, доцент,
Перепелюкова Олена Василівна,
Харківський національний економічний університет імені
Семена Кузнеця Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин;

доктор економічних наук, професор
Сторонянська Ірина Зеновіївна,
Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього
Національної академії наук України,
Завідувач відділу регіональної фінансової політики.

Захист відбудеться «26» червня 2026 р. об 11:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 у Національному університеті «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, ауд. 1, 335 аудиторія.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, професор

М. В. Дубина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку України характеризується глибокими соціально-економічними трансформаціями, зумовленими повномасштабною війною та прискоренням глобальних процесів переходу до креативної економіки, у якій ключову роль відіграють знання, інновації, інтелектуальний капітал і творчий потенціал людини. За таких умов особливої актуальності набуває проблема розвитку регіональних економічних систем, спроможних не лише забезпечити адаптацію до кризових викликів, а і сформувати основу для довгострокового стійкого зростання та повоєнного відновлення регіонів і країни загалом. Обмеженість матеріально-фінансових ресурсів, суттєві територіальні диспропорції та деградація виробничого потенціалу зумовлюють потребу в забезпеченні стійкого функціонування та розвитку регіональних економічних систем.

На сучасному етапі державної політики питання інноваційного, інтелектуального та креативного розвитку регіонів визначені як пріоритетні напрями забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та сталого просторового розвитку. В умовах становлення креативної економіки інтелектуально-інноваційні детермінанти набувають визначального значення у формуванні конкурентних переваг регіонів, активізації підприємницької та інноваційної діяльності, розвитку креативних індустрій і підвищенні ефективності використання людського капіталу. Повоєнна трансформація регіональних економічних систем потребує переходу до моделей розвитку, заснованих на генерації знань, технологічних інноваціях, цифровізації та мережевій взаємодії науки, бізнесу і влади.

Формування та реалізація ефективної регіональної політики в умовах креативної економіки вимагає наукового обґрунтування механізмів впливу інтелектуально-інноваційних детермінант на розвиток регіональних економічних систем, а також розроблення сучасних методологічних підходів і практичних рекомендацій щодо їх стимулювання з урахуванням процесів європейської інтеграції та повоєнного відновлення України. Вищезазначене зумовлює теоретичну та практичну актуальність обраної теми дослідження.

Основні положення наукової думки щодо розвитку продуктивних сил і регіональної економіки сформували такі іноземні науковці, як У. Айзард, А. Вебер, В. Крісталлер, В. Лайнхардт, Ф. Ліст, А. Льош, А. Маршалл, Й. Тюнен тощо. Теоретичні засади концепції постіндустріального розвитку та креативної економіки були розроблені та обґрунтовані такими представниками різних наукових шкіл: Р. Бошм, Х. Брачик, Ж. Будвіль, Б. Карлссон, П. Кук, Дж. Ламбой, Х. Ласуен, Б.А. Лундвалл, Р. Нельсон, Б. Олін, Ф. Перу, П. Потье, М. Портер, П. Самуельсон, Р. Станкевич, Дж. Фрідмен, К. Фрімен, Дж. Хауельс, Е. Хекшер, Й. Шумпетер та інші.

Вагомий внесок у становлення концепції постіндустріального розвитку та креативної економіки зробили такі закордонні науковці, як Д. Белл, Е. Брукінг, Дж. Гелбрейт, П. Девід, Я. Дейк, П. Друкер, Л. Едвінссон, Г. Кан, М. Кастельс, К. Келлі, У. Мартін, Й. Масуда, Ф. Махлап, М. Мелоун, Ф. Міровські, Т. Сакайя, Т. Стюарт, С. Томас, Е. Тоффлер, А. Турен, Р. Флоріда, Д. Форє, Ю. Хаяші, Дж. Хокінс, М. Янг та інші.

Серед вітчизняних дослідників, праці яких стали науковим та прикладним базисом для розвитку регіональних економічних систем на інтелектуально-інноваційній основі, слід відзначити наукові доробки: О. Амоші, Б. Буркінського, М. Бутка, С. Вовканича, О. Власюка, А. Гриценка, Б. Данилишина, М. Долішнього, М. Дубини, Я. Жаліла, М. Забаштанського, С. Захаріна, Н. Іванової, М. Кизима, І. Кичко, Л. Ковальської, І. Косач, В. Кравцова, В. Лагодієнка, П. Любченка, М. Паршиної, О. Перепелюкової, О. Попело, А. Ревко, А. Рогового, Л. Семіва, В. Сіденко, І. Сторонянської, Н. Ткаленко, С. Тульчинської, Ю. Харченко, В. Худолей, Л. Шинкарука, С. Шульц та інших вітчизняних науковців.

Зважаючи на вагомий внесок науковців у дослідження розвитку регіональних економічних систем у постіндустріальному суспільстві, слід зазначити, що воєнні дії на території України, а також зростання асиметричності в розвитку регіонів вимагають подальшого наукового пошуку та доповнення існуючих теоретико-методологічних концепцій щодо активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки. Це зумовило актуальність обрання теми дослідження, виокремлення мети, завдань, змісту та наукової проблематики, які мають важливе теоретико-методологічне та практичне значення для розвитку регіональних економічних систем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний автором напрям дослідження пов'язаний із векторами науково-дослідних робіт, що виконувалися у ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», а саме з темами: «Підвищення ефективності структури економічних систем на різних рівнях функціонування» (ДР № 0118U001589), де автором запропоновано архітектоніку комбінацій параметрів та інструментів нормативно-правового забезпечення щодо тріади, яка представлена активізацією інтелектуально-інноваційних детермінант, розвитком регіональних економічних систем та становленням креативної економіки, що сприяє вибору оптимального варіанта регулювання розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки; «Модернізаційні детермінанти трансформації суспільно-територіальних систем України в умовах посилення процесів євроінтеграції» (ДР № 0118U001588), у межах виконання якої автором визначено вектори спрямування розвитку регіональних економічних систем з урахуванням глобалізаційних процесів суспільного розвитку в напрямі стимулювання локальних факторів економічного розвитку, до яких належить і креативний потенціал (акт впровадження № 021025-А від 15.12.2025 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування та розробка науково-методологічних положень і прикладних аспектів розвитку регіональних економічних систем на засадах інтелектуально-інноваційних детермінант в умовах становлення креативної економіки.

Для досягнення визначеної в дисертації мети поставлені такі завдання:

- узагальнити теоретичні напрацювання щодо розвитку регіональних економічних систем та становлення креативної економіки;

- поглибити понятійно-категоріальний апарат інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів;
- дослідити науково-методичні підходи до оцінювання інтелектуального та інноваційного розвитку регіональних економічних систем;
- узагальнити функціональні характеристики інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем;
- обґрунтувати систему принципів розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки;
- дослідити об'єктивні передумови та виявити існуючі тенденції становлення креативної економіки;
- поглибити інституціональні засади інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки;
- розробити методичний підхід до оцінювання інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем і здійснити його апробацію;
- обґрунтувати формування та впорядкування масиву даних для визначення показників інтелектуального та інноваційного розвитку регіональних економічних систем;
- визначити комплексний інтелектуально-інноваційний індекс розвитку регіональних кластерів та країни;
- обґрунтувати методичні засади оцінювання рівня розвитку креативної економіки України;
- запропонувати архітектуру комбінацій управлінських засад забезпечення активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки;
- розробити концептуальні положення функціонування організаційно-економічного механізму активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки;
- здійснити прогнозування тенденцій інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів з урахуванням впливу воєнних дій.

Об'єктом дослідження є процес розвитку регіональних економічних систем на засадах інтелектуально-інноваційних детермінант в умовах становлення креативної економіки.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та прикладні положення розвитку регіональних економічних систем на засадах інтелектуально-інноваційних детермінант в умовах становлення креативної економіки.

Методи дослідження. Методологічною базою дисертаційної роботи є загальнонаукові прийоми досліджень і спеціальні методи наукового пізнання, що ґрунтуються на наукових засадах теорії розвитку продуктивних сил і регіональної економіки. Для вирішення поставлених завдань у роботі використано методи: історико-логічний – для визначення генези наукової думки відносно розвитку регіональних економічних систем та становлення креативної економіки (підрозд.

1.1); діалектичний – для встановлення взаємозв’язків та виявлення суперечностей у межах суб’єктно-об’єктних відносин розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки, визначення закономірностей та систематизації принципів розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки (підрозд. 1.1, 2.2); аналізу та синтезу – для виокремлення інституціональних засад інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки та оцінки асиметричності регіонального розвитку (підрозд. 3.1-3.3); кластеризації – для виокремлення та систематизації регіонів за показниками регіонального розвитку (підрозд. 4.1, 4.2, 4.3); монографічний – для виявлення об’єктивних передумов становлення креативної економіки, систематизації методичних підходів до оцінювання креативної економіки, інтелектуального, інноваційного розвитку регіонів та розвитку регіональних економічних систем (підрозд. 1.3, 2.3); декомпозиції – для проведення аналізу наявних підходів до трактування понять інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів та тлумачення їхньої сутності (підрозд. 1.2); графічний – для візуалізації результатів аналізу, відображення просторової структури досліджуваних явищ та процесів (підрозд. 4.2-4.4, 5.1); абстрагування та формалізації – для обґрунтування архітекtonіки комбінацій управлінських засад забезпечення активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки (підрозд. 5.2); статистичний та метод економіко-математичного моделювання – для моделювання впливу інтелектуально-інноваційних детермінант на розвиток регіональних економічних систем та оцінювання рівня розвитку креативної економіки України (підрозд. 4.1-4.3, 5.1); метод узагальнень – для обґрунтування організаційно-економічного механізму активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки (підрозд. 5.3).

Інформаційною базою дослідження виступали праці вітчизняних та закордонних науковців щодо інтелектуально-інноваційного розвитку просторових систем та становлення креативної економіки, Закони України, Укази Президента України, нормативно-правові акти Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, матеріали офіційних видань України та Європейського Союзу, офіційні звіти органів державної та регіональної влади, аналітичні дані Державної служби статистики України, результати довгострокових досліджень автора та Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення і результати дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у наступному:

вперше:

- запропоновано архітекtonіку комбінацій управлінських засад забезпечення активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіонів у контексті тріади векторів спрямування зусиль (активізації інтелектуально-інноваційних детермінант, розвитку регіональних економічних систем і формування креативної економіки), що реалізується через поєднання стимулюючої, гармонізаційної, адаптивної, організаційної, традиційної,

персоніфікованої політики та політики активізації. Це дало можливість обґрунтувати вибір оптимальної моделі регулювання розвитку регіонів в умовах становлення креативної економіки;

- розроблено концептуальні положення функціонування організаційно-економічного механізму активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки, які сформульовані через конкретизацію цілей інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів, визначення закономірностей функціонування такого механізму, ідентифікації принципів (адаптивності, цілеспрямованості, інноваційності, прозорості), функцій (стратегічна, регуляторна, аналітично-оцінювальна, культурна, мотиваційна, інформаційна, інтеграційна та контрольна), методів та інструментів, виокремлення структурних компонентів такого механізму через дослідження системи імперативів. Це дає можливість врахувати загальні і специфічні особливості регіональних економічних систем, а також сприятиме активізації і координації зусиль та інтересів різних суб'єктів регіональної економіки;

- базуючись на постіндустріальній парадигмі, людиноцентричному, ситуаційному і системному підходах, результатах використання методологічних засад телеології щодо конкретизації мети розвитку регіональних економічних систем, систематизовано функціональні особливості їхніх інтелектуально-інноваційних детермінант та виокремлено систему закономірностей інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем і становлення креативної економіки. Це сприятиме збалансованому, раціональному, пропорційному використанню наявних місцевих ресурсів для забезпечення потреб населення та підвищення конкурентоспроможності регіонів;

удосконалено:

- кваліметричний підхід до визначення інтегральних індексів інтелектуального, інноваційного показників розвитку регіональних економічних систем та регіональних кластерів, який, на відміну від існуючих, базується на застосуванні методологічних положень економіко-математичного моделювання. Це дало можливість дослідити вплив інтелектуально-інноваційних детермінант на розвиток регіонів, що дозволило поглибити прикладні аспекти удосконалення організаційно-економічного механізму активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки;

- методологічний базис розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки, концептуальні положення якого, на відміну від інших, поглиблено шляхом виокремлення основних підходів (людиноцентричного, системного та ситуаційного), відповідних їм загальноекономічних та специфічних принципів, які розкривають сутність, природу та відображають особливості інтелектуально-інноваційних детермінант, розвиток регіональних економічних систем і становлення креативної економіки як напряму постіндустріального суспільного розвитку;

- методичний підхід щодо визначення доцільності вибору основних факторів для оцінки розвитку регіональних економічних систем, який, на відміну

від поширених, передбачає проведення кластеризації регіонів за сумарною часткою вкладу в додану вартість, кореляційний аналіз впливу факторів на результуючу ознаку та перевірки гіпотези про значущість/незначущість відповідних коефіцієнтів кореляції, що дає можливість уникнути статистичних похибок, спричинених неоднорідністю масиву досліджуваних даних та забезпечити високу точність розрахунків;

- методичні засади використання багатофакторного аналізу зваженого інтегрального інтелектуального, інноваційного індексів розвитку кластерів регіональних економічних систем, що, на відміну від інших розробок, базується на формалізації змінних та їх мотивованого включення (виключення) до масиву даних, визначенні ваг зазначених індексів регіонів у кластері методом ентропії, оцінки нерівномірності окреслених інтегральних індексів з використанням індексу Тейла. Це дало можливість ідентифікувати джерела диспропорцій як між кластерами, так і всередині них;

- теоретико-методичний підхід до дослідження впливу війни на інтелектуально-інноваційний розвиток регіонів, що, на відміну від інших напрацювань, здійснено шляхом розробки індексу воєнного впливу в межах якого ідентифіковано наступні складові субіндекси: втрати людського капіталу, руйнування інфраструктури, економічної дестабілізації та коефіцієнт втрат. Це дало можливість провести кластеризацію регіонів за рівнем інтелектуально-інноваційного розвитку та обґрунтувати вибір стратегій їхнього повоєнного розвитку;

набуло подальшого розвитку:

- систематизація наукових досліджень у напрямках розвитку продуктивних сил і регіональної економіки та теорій постіндустріального суспільного розвитку, результати якої дали можливість обґрунтувати сутність та взаємозв'язок детермінант та імперативів інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів в умовах становлення креативної економіки. Запропоновано розглядати окреслені імперативи як формалізовані пріоритети, норми, правила, спрямовані на активізацію економічних систем, що є обов'язковими для досягнення цілей інтелектуально-інноваційного розвитку з урахуванням становлення креативної економіки. Це дало можливість конкретизувати групи зазначених імперативів;

- понятійно-категоріальний апарат розвитку продуктивних сил і регіональної економіки щодо сутності таких понять: «регіон», «регіональна економічна система», «розвиток», «система», «розвиток регіональних економічних систем», «інтелектуально-інноваційні детермінанти». Це дало можливість запропонувати розглядати інтелектуально-інноваційні детермінанти як основні спонукальні чинники розвитку регіональних економічних систем, що виступають загальними, базисними, суспільними, конкретними, керованими, стимулюючими, стратегічними, постійними детермінантами та спрямовані на становлення креативної економіки; а сутність категорії «креативна економіка» – як тип економіки у межах постіндустріальної парадигми суспільного розвитку, що ґрунтується на інтелектуально-інноваційних детермінантах, передбачає створення умов для генерації й розповсюдження знань, інновацій, інформації та розвитку креативного потенціалу населення та його реалізації;

- прикладні положення щодо узгодженості інституціонального поля інтелектуально-інноваційного розвитку регіональних економічних систем в

умовах становлення креативної економіки, що реалізовано шляхом контент-аналізу основних нормативно-правових актів. Це дало можливість сформулювати напрями транспарентності інституціонального середовища для підвищення ефективності управлінських рішень щодо активізації інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів;

- методичний підхід до оцінювання інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних кластерів, який передбачає визначення комплексного інтелектуально-інноваційного індексу. В межах якого запропоновано розраховувати інтегральні інтелектуальний та інноваційний субіндекси. Це дало можливість обґрунтувати стратегічні напрями розвитку регіональних економічних систем з урахуванням їхніх особливостей;

- методичні засади до оцінювання рівня розвитку креативної економіки, що реалізовано на основі поєднання економетричного та індексного підходів, розрахунку комплексного індексу креативної економіки на основі статистичних даних про рівень зайнятості у креативних секторах економіки, інвестиційну та інноваційну активність у креативних секторах економіки з використанням методу ентропії, визначення рівня конвергенції у часі та виявлення взаємозв'язку комплексного індексу з показником доданої вартості. Це дало можливість комплексно оцінити рівень розвитку креативної економіки України та визначити напрями формування сприятливого економічного середовища для розвитку креативних індустрій.

Практичне значення отриманих результатів. Наукові положення, методичні та методологічні розробки щодо активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки доведено до рівня конкретних практичних пропозицій та рекомендацій, які було впроваджено та використано в діяльності:

- Національної соціальної сервісної служби України Головного управління національної соціальної сервісної служби в Чернігівській області пропозиції щодо забезпечення організаційно-економічного механізму активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем, який сприятиме забезпеченню підвищення якості соціальної сфери та ефективності економіки регіонів із дотриманням вимог економічної безпеки шляхом стимулювання креативного потенціалу (довідка № 0023-03-03/68 від 06.02.2023 р.);

- Чернігівської обласної державної адміністрації департаментом економічного розвитку при розробці Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 р. були використані засади виокремлення таких імперативів інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіону, як: глобалізаційні, науково-технічні, інформаційні, культурні, екологічні, людиноцентричні, соціально-економічні, які дають можливість трансформувати економіку регіонів під впливом процесів розвитку, оскільки виступають узагальненням та результатом упорядкування, формалізації характеристик впливу інтелектуально-інноваційних детермінант на розвиток регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки в повоєнний період розвитку (довідка № 02.01-21/228 від 10.02.2023 р.);

- Чернігівської обласної державної адміністрації управлінням освіти і науки пропозиції автора щодо обґрунтування концептуального базису інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах

становлення креативної економіки та доведення засад активізації інтелектуально-інноваційного потенціалу регіонів за рахунок підвищення щільності взаємозв'язку освіти з бізнесом шляхом введення в освітній процес практичної складової інноваційного становлення економіки регіонів (довідка № 04-24/552 від 16.02.2023 р.);

- Бучанської міської ради щодо становлення креативної економіки, інституціональних змін у напрямі створення умов для формування креативного потенціалу та його реалізації з урахуванням специфічних регіональних особливостей, що проявляється у зростанні економічних показників системи та рівня життя населення, мають практичне значення для розвитку регіонів (довідка № 12.1-09/564 від 21.03.2023 р.);

- ТОВ «СенсКонсалт» щодо практичного значення створення для розвитку регіонів обґрунтованого вибору оптимальної моделі регулювання з урахуванням запропонованої архітектури комбінацій параметрів та інструментів забезпечення управління в розрізі тріади, що представлена активізацією інтелектуально-інноваційних детермінант, розвитком регіональних економічних систем та формуванням креативної економіки (довідка № 17/9 від 18.09.2025 р.);

- ТОВ «Київська цифрова агенція» пропозиції автора, що мають практичне значення та відповідають плану заходів Міністерства цифрової трансформації України, щодо розвитку креативних хабів на регіональному рівні, які сприятимуть взаємодії суб'єктів бізнесу та представників місцевої влади і забезпечуватимуть реалізацію креативних ідей і розвиток креативних індустрій завдяки реалізації творчих здібностей (довідка № 54-10 від 21.10.2025 р.).

Результати дослідження використано для навчально-методичного забезпечення дисциплін «Державне та регіональне управління», «Стратегічне управління», «Регіональна політика та місцеве самоврядування» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійних програм «Менеджмент», «Публічне управління та адміністрування» та навчальної дисципліни «Менеджмент організації» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Менеджмент організацій і адміністрування» ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» (акт впровадження № 0210231 від 24.11.2025 р.).

Особистий внесок здобувача. У дисертації відображено авторські наукові результати, висновки та пропозиції, спрямовані на вирішення науково-прикладної проблеми активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки. Усі наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації, є особистим здобутком автора.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні, науково-методичні та практичні результати дисертації оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами» (м. Київ, 2021 р., 2022 р.); «Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки» (м. Київ, 2021 р., 2022 р., 2024 р., 2025 р.); «Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення» (м. Київ, 2021 р., 2022 р.); «Бізнес,

інновації, менеджмент: проблеми та перспективи» (м. Київ, 2022 р.); «Стратегічні орієнтири сталого розвитку в Україні та світі» (м. Чернігів, 2025 р.); «Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях» (м. Одеса, 2025 р.); «Міждисциплінарні підходи до вирішення актуальних проблем економіки, обліку, менеджменту та права в умовах світових трансформацій» (м. Кременчук, 2025 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи знайшли своє відображення у 42 наукових працях, серед яких: 19 статей у наукових фахових виданнях України, внесених до наукометричних баз даних; 6 статей у зарубіжних виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз даних (Scopus / Web of Science); 5 статей в інших виданнях, 12 тез доповідей і матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг наукових праць становить 19,34 друк. арк., з яких 11,66 друк. арк. належить особисто автору.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації викладено на 489 сторінках комп'ютерного тексту, з них 386 сторінок основного тексту. Робота містить 68 таблиць, 68 рисунків, список використаних джерел із 289 найменувань на 30 сторінках, 4 додатки на 43 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, її зв'язок з науковими програмами, стратегіями, науково-дослідними темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, викладено наукову новизну та практичну цінність отриманих результатів, інформацію щодо публікацій та апробацій результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні засади розвитку регіональних систем та становлення креативної економіки»** – розвинено теоретичні підходи до дослідження розвитку регіональних економічних систем та становлення креативної економіки, поглиблено понятійно-категоріальний апарат інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів, розглянуто науково-методичні підходи до оцінювання інтелектуального та інноваційного розвитку регіонів.

Встановлено, що відповідно до парадигми постіндустріального розвитку, до якої належать теорії людського та інтелектуального потенціалу, економіки знань, інформаційного та мережевого суспільства, креативної економіки та інші, спільними засадами виступають:

- докорінна зміна ставлення до інформації, інновацій та знань, у тому числі наукових знань, а найголовніше, до основної продуктивної сили суспільного відтворення – людини, що виступає носієм інтелектуальної та творчої праці;

- визначається нагальна необхідність інвестування в людський, інтелектуальний та творчий потенціал. Такі інвестиції не є прямими, але сприяють розвитку особистості та забезпечують трансформації наявного потенціалу у капітал;

- джерелом економічного розвитку систем різного рівня стає знанневий, інтелектуальний, творчий капітал; попри складність його вартісного виміру, такий капітал стає обов'язковим та необхідним фактором виробництва. Це

підтверджує те, що ефективність суспільного виробництва та якість життя населення стають залежними від знань, умінь, творчого потенціалу кожного індивідуума;

- генерація та розповсюдження знань, а також можливості накопичення та використання великих масивів інформації для широкого кола її споживачів сприяють інтенсифікації наукової кооперації, взаємодії між людьми, творчому підходу до праці.

Обґрунтовано, що глобалізаційні процеси суспільного розвитку акцентують увагу на питаннях, пов'язаних зі стимулюванням особливих, локальних факторів економічного розвитку, до яких належить і креативний потенціал, що являє собою індивідуальні, підприємницькі, суспільні можливості генерування нових творчих ідей, що можуть виражатися в інноваціях, знаннях, нових товарах, послугах, продуктах, підходах, проектах, рішеннях тощо із подальшою їх реалізацією.

Проведене дослідження наукових поглядів та різних підходів щодо понятійно-категоріального апарату розвитку продуктивних сил і регіональної економіки дало можливість висловити власну думку щодо сутності таких понять: «регіон»; «регіональна економічна система»; «розвиток»; «розвиток регіональних економічних систем» – складний, закономірний, динамічний, незворотній, безперервний, суперечливий процес змін під впливом інтелектуально-інноваційних детермінант та інших чинників, що змінюють стан та взаємозв'язки системи і спроможні надати нові якісні та кількісні параметри соціальної, економічної та екологічної сфер життя населення регіонів; «інтелектуально-інноваційні детермінанти» – основні спонукальні чинники розвитку регіональних економічних систем, що виступають загальними, базисними, суспільними, конкретними, керованими, стимулюючими, стратегічними, постійними детермінантами та спрямовані на становлення креативної економіки.

Взаємозв'язок понять дослідження впливу інтелектуально-інноваційних детермінант на розвиток регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки представлено на рис. 1.

Доведено, що під детермінантою розвитку регіональних економічних систем доцільно розуміти визначальний фактор розвитку регіону, який повинен усвідомлюватися кожним суб'єктом та урахування якого є обов'язковим при формуванні стратегій та управлінні регіональними економічними системами.

Інтелектуально-інноваційні детермінанти виступають одночасно рушійною силою та чинником, що забезпечує реалізацію процесу стимулювання розвитку. Імперативи забезпечують реалізацію інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку в умовах становлення креативної економіки та являють собою формалізовані пріоритети, норми, правила, спрямовані на активізацію економічних систем, є обов'язковими для досягнення цілей інтелектуально-інноваційного розвитку з урахуванням становлення креативної економіки.

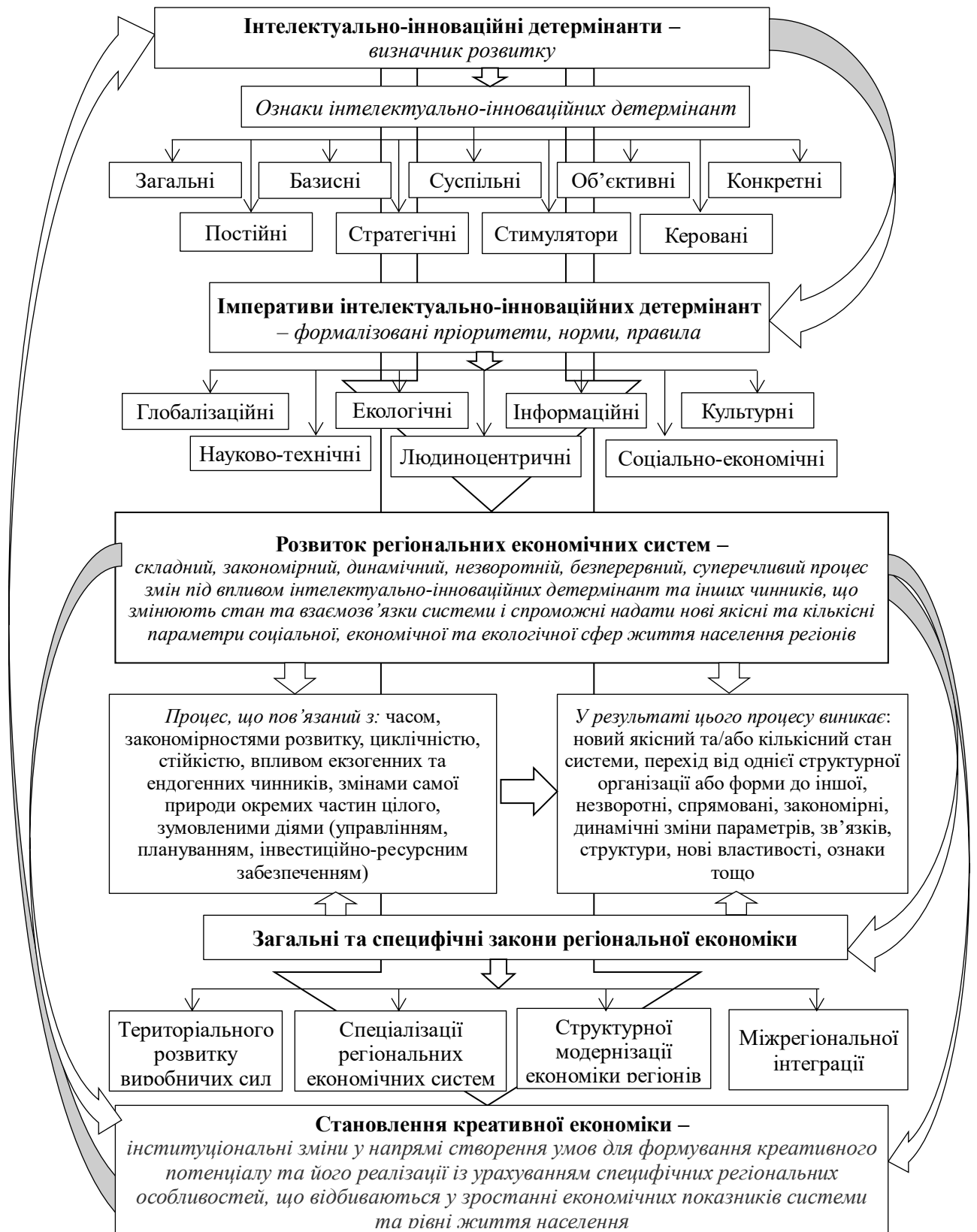

Рис. 1. Взаємозв'язок понять дослідження впливу інтелектуально-інноваційних детермінант на розвиток регіональних економічних систем
Джерело: розроблено автором.

Це дозволило виокремити такі групи імперативів інтелектуально-інноваційних детермінант, як глобалізаційні, науково-технічні, інформаційні, культурні, екологічні, людиноцентричні, соціально-економічні, які можуть

трансформуватися в процесі розвитку, оскільки виступають узагальненням та результатом упорядкування, формалізації характеристик впливу інтелектуально-інноваційних детермінант. Трансформація імперативів під впливом становлення креативної економіки має спрямовуватися на формалізацію і просування креативних підходів та ідей, що спроможні підвищити валовий регіональний продукт та забезпечити конкурентні переваги регіонів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Креативна економіка – це економіка у межах постіндустріальної парадигми суспільного розвитку, що ґрунтується на інтелектуально-інноваційних детермінантах та передбачає створення умов для генерації і поширення знань, інновацій, інформації, а також розвитку креативного потенціалу населення і його реалізації. Становлення креативної економіки передбачає інституціональні зміни у напрямі створення умов для формування креативного потенціалу та його реалізації з урахуванням специфічних регіональних особливостей.

Проведений аналіз науково-методичних підходів до оцінювання інтелектуальних та інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем свідчить про відсутність єдиного загальноновизнаного підходу та уніфікованої системи показників для визначення рівня інтелектуального потенціалу й інноваційного розвитку регіонів

У другому розділі – **«Концептуальні та науково-методичні засади інтелектуально-інноваційних детермінант становлення креативної економіки»** – систематизовано функціональні особливості інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем, з'ясовано закономірності й визначено систему принципів розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки, виокремлено об'єктивні передумови становлення креативної економіки та оцінювання її розвитку.

Базуючись на теоретичному підґрунті теорій секторальної структуризації регіонів, регіонального розвитку на основі полюсів зростання, міжнародної конвергенції, інноваційного, кластерного та постіндустріального розвитку було поглиблено концептуальні положення парадигми постіндустріального розвитку, що об'єднує в собі домінуючу в суспільстві систему наукових концепцій та поглядів щодо формування сприятливих умов для забезпечення сталого розвитку та досягнення цілей соціально-економічних систем різних рівнів (рис. 2). Постіндустріальна парадигма виступає відображенням закономірного об'єктивного процесу суспільного розвитку як історичного процесу, демонструючи дію економічних механізмів розвитку, виокремлюючи взаємозв'язок людини й суспільства як ключовий чинник задоволення індивідуальних і суспільних потреб.

Це дало можливість визначити три методологічних підходи до дослідження розвитку регіональних економічних систем на засадах інтелектуально-інноваційних детермінант в умовах становлення креативної економіки, а саме людиноцентристський, ситуаційний і системний.

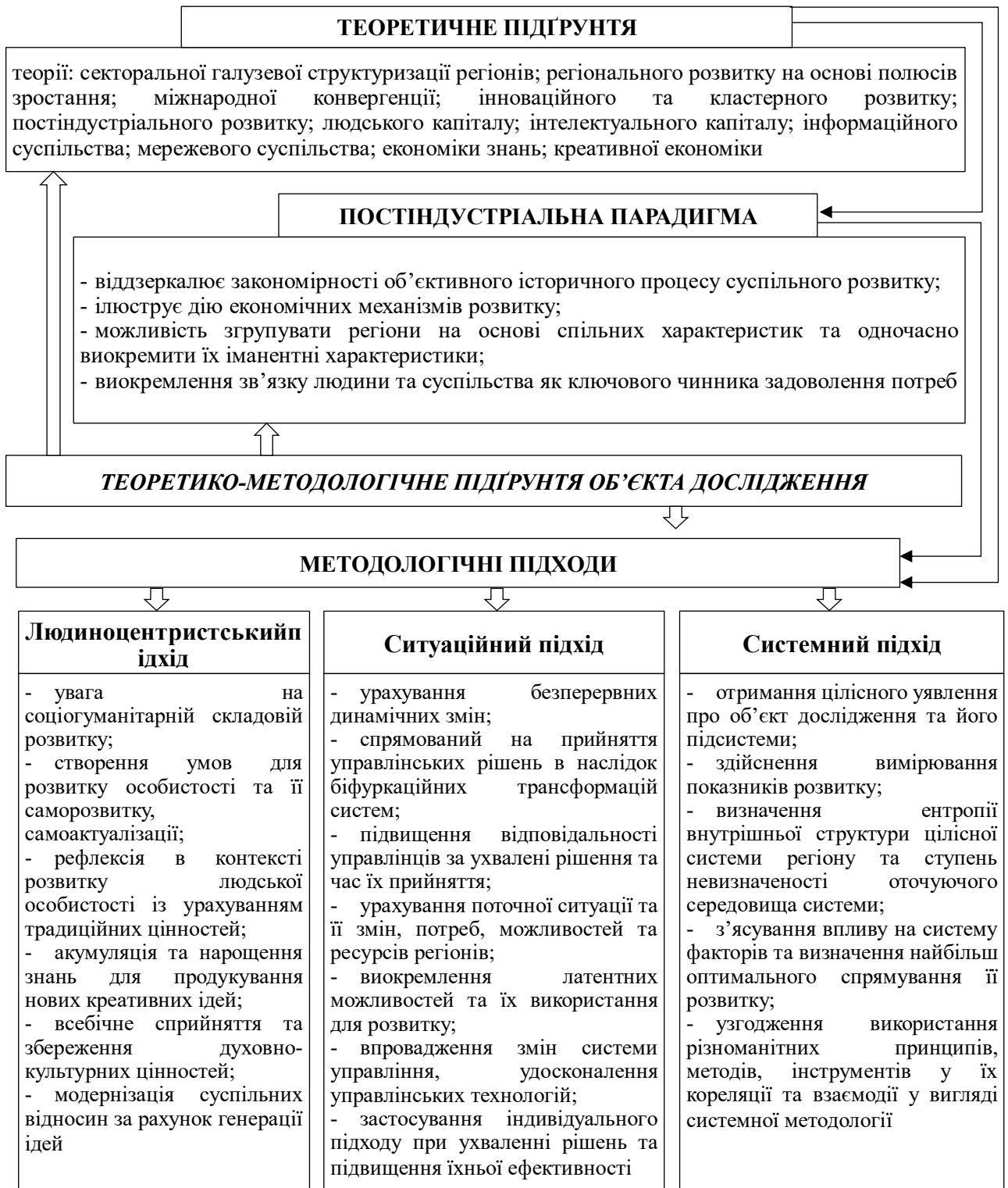

Рис. 2. Методологічні підходи дослідження інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки

Джерело: побудовано автором.

Завдяки застосуванню методологічних засад телеології, відповідно до якої всі процеси відповідають реалізації визначеної мети, було виокремлено мету розвитку регіональних економічних систем, яка полягає у збалансованому, раціональному, пропорційному використанні наявних місцевих ресурсів для забезпечення потреб населення та підвищення конкурентоспроможності.

Узагальнення методологічних підходів до дослідження дало змогу обґрунтувати, що у постіндустріальних умовах інтелектуально-інноваційні детермінанти є ключовими чинниками розвитку регіональних економічних систем, забезпечуючи зростання конкурентоспроможності регіонів, добробуту населення та економічної безпеки країни. Виокремлено систему закономірностей стосовно інтелектуально-інноваційних детермінант (закони: зростання потреб, прискорення обігу знань, інноваційної дифузії) розвитку регіональних економічних систем (закони: територіальної концентрації та поділу праці, самозбереження та саморозвитку, економічної інтеграції) та становлення креативної економіки (закони: відповідності виробничих відносин рівню та характеру розвитку продуктивних сил, інтелектуалізації та зростання ролі інтелектуальної власності, інноваційної конкуренції та відкритих інновацій) (рис. 3).

Обґрунтовано, що доцільною є побудова системи принципів із виокремлення загальноекономічних (історизму, діалектичності та науковості), а також специфічних принципів щодо людиноцентристського (аксіологічності, свідомості та об'єктивності), системного (комплексності, безперервності та онтологічності) та ситуаційного (адаптивності, стійкості та цілеспрямованості) підходів.

Специфічні принципи стосовно окреслених підходів розкривають сутність, природу та відображають особливості інтелектуально-інноваційних детермінант, розвитку регіональних економічних систем та становлення креативної економіки як напряму постіндустріального суспільного розвитку.

У третьому розділі – **«Динаміка розвитку регіональних економічних систем під впливом інтелектуально-інноваційних детермінант»** – визначено тенденції розвитку регіональних економічних систем у сучасних умовах, проаналізовано асиметричність інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів України, виокремлено інституціональні засади інтелектуально-інноваційного розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки.

Узагальнюючи результати аналізу тенденцій розвитку регіональних економічних систем у сучасних умовах, слід зазначити, що їхній розвиток в Україні характеризується одночасним поєднанням загальної позитивної динаміки макроекономічних та інноваційних показників і поглибленням просторових соціально-економічних диспропорцій.

Зростання валового регіонального продукту на душу населення у довоєнний період супроводжувалося посиленням поляризації між економічно потужними індустріальними регіонами і територіями з обмеженим виробничим та інноваційним потенціалом, що особливо загострилося під впливом пандемії COVID-19 та повномасштабної війни. Інноваційна та наукова активність, попри суттєве скорочення у кризові періоди, у 2024 р. демонструє ознаки відновлення, однак залишається надмірно сконцентрованою у м. Києві та кількох промислово розвинених регіонах на тлі низького рівня фінансування наукових досліджень у масштабах країни та значного відставання від європейських стандартів.

Рис. 3. Система закономірностей та принципів інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки
 Джерело: побудовано автором.

Така ситуація свідчить про необхідність посилення державної регіональної політики, спрямованої на збалансування регіонального розвитку, розширення доступу до інноваційних ресурсів, нарощування науково-кадрового потенціалу та формування умов для сталого соціально-економічного зростання регіонів України. Обґрунтовано напрями активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки.

Дослідження нормативно-правової бази щодо розвитку регіональних економічних систем на засадах інтелектуально-інноваційних детермінант в умовах становлення креативної економіки дає можливість зазначити, що законодавче поле сформовано, але містить певні недоліки, які виявляються у неузгодженості окремих положень, а саме: недостатньо розкрита сутність поняття «креативні індустрії»; відсутність взаємозв'язку креативних індустрій та креативної діяльності та їх відображення у КВЕД; розбіжності в різних нормативно-законодавчих актах у термінологічних визначеннях термінів «інновація», «інноваційна діяльність», «система інноваційного розвитку», «інноваційна політика», «інноваційний проєкт», а також «інноваційна діяльність» із тлумаченням «наукова діяльність» та «науково-технічна діяльність»; недосконалість законодавчої бази у сфері інтелектуальної власності, що проявляється у низькому рівні захисту авторських прав, незадовільному рівні діяльності судової сфери у справах щодо фактів порушення авторських прав; недостатньому приділенні уваги стимулюванню розвитку інноваційної культури тощо. Окреслені недоліки можуть призводити до зниження ефективності використання бюджетних коштів різних рівнів, що негативно відбивається на розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки.

У четвертому розділі – **«Моделювання впливу інтелектуально-інноваційних детермінант на розвиток регіональних економічних систем»** – обґрунтовано методичний підхід до оцінювання впливу інтелектуально-інноваційних детермінант на розвиток регіональних економічних систем, здійснено формування та впорядкування масиву даних для визначення показника інтелектуального розвитку регіональних економічних систем та проведено його аналіз, оприлюднено результати апробації методичного підходу оцінювання інноваційного показника розвитку регіональних економічних систем, обґрунтовано підхід до визначення комплексного інтелектуально-інноваційного індексу розвитку регіональних кластерів та країни.

Запропоновано методичний підхід до оцінювання впливу інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем України на основі аналізу факторів розвитку регіонів із використанням показника доданої вартості (див. табл. 1).

Побудова моделі оцінювання інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем

Назва розрахунку	Математичний вигляд модельного рішення	Номер формули
Визначення вкладу регіонів $d_{\text{per},i}^t$ у результуючий показник «додана вартість» (Y)	$d_{\text{per},i}^t = \frac{Y_{\text{per},i}^t}{Y_{\text{кр}}^t}$	(1)
Середнє значення частки вкладу регіонів $\overline{d_{\text{per},i}^t}$, у додану вартість	$R \frac{d_{\text{per},i}^t}{d_{\text{per},i}^t} = \frac{d_{\text{per},i}^t(\text{max})}{d_{\text{per},i}^t(\text{min})}$	(2)
Коефіцієнтів кореляції (r_{Y/X_i}^t) на основі t-статистики	$t_{\text{розр}} = r_{Y/X_i}^t \frac{\sqrt{n-2}}{\sqrt{1 - r_{Y/X_i}^t{}^2}}$	(3)
Математична модель між регресантом Y та регресорами X_i	$\overline{Y}(t) = F_0(X(t), \vec{Z}) + \vec{E}(t)$	(4)
Виключення з масиву спостережень колінеарних факторів на основі матриці взаємних кореляцій за алгоритмом Фаррара-Глобера	$X_{\text{cor}(nm)}^{\text{int}} = \begin{pmatrix} 1 & X_{1(i,t)}^{\text{int}} & X_{2(i,t)}^{\text{int}} & X_{3(i,t)}^{\text{int}} & X_{4(i,t)}^{\text{int}} & X_{5(i,t)}^{\text{int}} \\ X_{1(i,t)}^{\text{int}} & 1 & 0,049 & \mathbf{0,750} & 0,081 & 0,091 \\ X_{2(i,t)}^{\text{int}} & \square & 1 & \mathbf{0,981} & 0,179 & 0,283 \\ X_{3(i,t)}^{\text{int}} & \square & \square & 1 & \mathbf{0,989} & \mathbf{0,985} \\ X_{4(i,t)}^{\text{int}} & \square & \square & \square & 1 & 0,283 \\ X_{5(i,t)}^{\text{int}} & \square & \square & \square & \square & 1 \end{pmatrix}$	(5)
Середня геометрична з нормалізованих значень показників інтелектуальної складової розвитку регіонів ($I_{X_{i,t}}^{\text{int}}$)	$I_{X_{i,t}}^{\text{int}} = \sqrt[4]{[\text{norm}X_{1(i,t)}^{\text{int}}] \cdot [\text{norm}X_{2(i,t)}^{\text{int}}] \cdot [\text{norm}X_{4(i,t)}^{\text{int}}] \cdot [\text{norm}X_{5(i,t)}^{\text{int}}]}$	(6)
Встановлення оцінок параметрів зв'язків за допомогою побудови економіко-математичної моделі	$\overline{I_{X_{i,t}}^{\text{int}}} = F(X_{(i,t)\Sigma}^{\text{int}(j=\overline{1,4})})$	(7)
Еластичність незалежних змінних (ϵ_{X_i}) як міра їх середнього впливу на інтелектуальний індекс у кластері	$\epsilon_{X_i} = b_i \frac{\overline{X_{n(i,t)}^{\text{int}}}}{\overline{I_{X_{i,t}}^{\text{int}}}}$	(8)
Визначення узагальненого індексу інтелектуального розвитку (I_t^{Ukr})	$I_t^{\text{Ukr}} = \sqrt[m]{\prod_{j=1}^m (\overline{I_{X_{i,t}}^{\text{int}}})^{w_j}}$	(9)

де (1) $Y_{\text{кр}}^t$ та $Y_{\text{per},i}^t$ – додана вартість i-го регіону для року t відповідно $t = 2015 - 2023$ pp.; $i = 1 \div 25$ – номер регіону;

(3) n – об'єм періоду спостережень;

(4) $\overline{Y}(t) = \{y_1, \dots, y_T\}$ – оцінки залежної змінної, регресант, оцінки функції;

$X(t) = \begin{cases} x_1(t_1) \dots x_1(t_2) \dots \dots \dots x_1(T) \\ x_2(t_1) \dots x_2(t_2) \dots \dots \dots x_2(T) \\ \dots \dots \dots \dots \dots \dots \dots \dots \\ x_n(t_1) \dots x_n(t_2) \dots \dots \dots x_n(T) \end{cases}$ – матриця незалежних змінних, регресорів;

$\vec{Z} = \{z_1, \dots, z_n\}$ – вектор управління; $\vec{E}(t) = \{e_1, \dots, e_n\}$ – вектор похибок моделі; F_0 – управляюча функція, перетворювач, операнд; $t = \overline{t_1, T}$ – часові інтервали та загальний період дослідження;

(5) X^{int} – фактор оцінювання інтелектуального розвитку;

(6) $\text{norm}X_{1,2,4,5(i,t)}^{\text{int}}$ – нормовані значення показників інтелектуальної складової розвитку регіональних економічних систем;

(7) $\overline{I_{X_{i,t}}^{\text{int}}}$ – середнє значення інтелектуального індексу, $j = \overline{1,4}$ – номер кластера; $X_{(i,t)\Sigma}^{\text{int}(j=\overline{1,4})}$ – сумарні натуральні показники;

(8) t – інтервал дослідження; $j = \overline{1, m}$ – кількість складових регіональних індексів; w_j – відносна цінність j-го регіонального індексу в структурі комплексного/інтегрального індексу I_t^{Ukr} .

Джерело: розроблено та обґрунтовано автором.

Застосування кластерного підходу з використанням середньої геометричної частки внеску регіонів у загальний обсяг доданої вартості дало змогу усунути проблему подальших розрахунків, пов'язану зі значною варіацією даних, та сформувати чотири кластери регіонів із приблизно рівними сумарними частками у загальному показнику доданої вартості, що створило аналітичні передумови для коректного порівняння регіонів (табл. 2).

Кореляційний аналіз факторів оцінювання розвитку регіональних економічних систем щодо результуючої ознаки доданої вартості, доповнений перевіркою статистичної значущості коефіцієнтів кореляції, забезпечив науково обґрунтований відбір факторів для побудови багатофакторних регресійних моделей. Використання t-статистики та логічних функцій MS Excel дозволило формалізувати процедуру ухвалення рішень щодо включення або виключення окремих факторів оцінювання, мінімізувавши ризик мультиколінеарності та надмірної параметризації моделей. Побудова та оцінка параметрів багатофакторних регресійних моделей на рівні регіонів і кластерів підтвердила наявність як статистично значущих, так і незначущих зв'язків між інтелектуально-інноваційними факторами та доданою вартістю, що свідчить про диференційований характер впливу детермінант розвитку регіонів та кластерів.

Таблиця 2

Результати кластеризації регіонів за показником середньої частки вкладу в результуючу ознаку Y доданої вартості за період 2015-2023 рр.

Параметри кластеризації	Кластер 1 Межі інтервалів $[d_{\text{рег},t}^t(\min) \leq d_{\text{рег},t}^t \leq 1,529]$		Кластер 2 Межі інтервалів $[1,529 \leq d_{\text{рег},t}^t \leq 3,889]$		Кластер 3 Межі інтервалів $[3,889 \leq d_{\text{рег},t}^t \leq 5,461]$		Кластер 4 Межі інтервалів $]5,461 \leq d_{\text{рег},t}^t \leq d_{\text{рег},t}^t(\max)]$	
	$d_{\text{рег},t}^t(\max)$ 9,141	Луганський	0,36	Миколаївський	1,59	Одеський	4,04	Київський
	Чернівецький	0,46	Черкаський	1,81	Харківський	4,09	Дніпропетровський	9,14
	Херсонський	0,72	Вінницький	2,07	Львівський	4,40		
$d_{\text{рег},t}^t(\min)$ 0,357	Закарпатський	0,85	Запорізький	2,77				
	Рівненський	0,88	Полтавський	2,94				
Число груп за формулою Стерджеса $m=4$	Тернопільський	1,04	Донецький	3,43				
	Івано-Франківський	1,19						
	Кіровоградський	1,20						
Ширина інтервалу $h=1,573$	Чернігівський	1,25						
	Житомирський	1,26						
	Сумський	1,29						
Кратність інтервалів $k=1,5$	Хмельницький	1,36						
	Волинський	1,50						
	Разом, %	13,34		14,60		12,53		14,82

Джерело: розраховано та згруповано за кластерами автором.

Для розрахунку інтегрального інтелектуального індексу регіонів було здійснено формалізацію системи показників, що увійшли до масиву даних для подальших розрахунків та аналітичних досліджень. З метою виявлення мультиколінеарності між змінними застосовано алгоритм Фаррара-Глобера, який передбачає аналіз матриці парних кореляцій із використанням F-критерію та t-критерію. Через високу неоднорідність вхідних оціночних факторів було здійснено

їх нормалізацію за допомогою методу Z-score. Розраховано інтегральні індекси інтелектуальної складової розвитку регіональних економічних систем та регіональних кластерів як середня геометрична з нормалізованих значень показників. З урахуванням розрахованої еластичності незалежних змінних як міри їхнього середнього впливу на результуючу ознаку – інтелектуальний індекс у кластері було здійснено факторне економетричне моделювання залежності інтегрального інтелектуального індексу регіонів та кластерів від натуральних змінних з метою встановлення оцінок параметрів зв'язків. Запропонований підхід дозволяє здійснювати комплексне оцінювання інтелектуального розвитку регіонів і кластерів, визначати ключові детермінанти його формування, кількісно оцінювати їх вплив та обґрунтовувати управлінські рішення щодо підвищення ефективності розвитку регіональних економічних систем.

Для обґрунтованого визначення ваг складових зваженого інтегрального індексу за кластерами регіонів було застосовано метод ентропії, що дало змогу врахувати рівень невизначеності та інформаційної насиченості кожного локального індексу в умовах багатовимірності інтелектуального показника (табл. 3). Запропоновано методичний підхід розрахунку інтегрального зваженого інтелектуального індексу регіонів через визначення ваг регіональних індексів та оцінки нерівномірності інтегрального інтелектуального показника у кластерах з використанням індексу Тейла.

Таблиця 3

Побудова моделі визначення ваг складових регіональних індексів інтегральному інтелектуально/інноваційному індексі

Назва розрахунку	Математичний вигляд модельного рішення	Номер формули
Розрахунок частки ймовірності (P_j) яку вносить кожен регіональний індекс у визначенні інтегрального показника	$P_j = \frac{\overline{I_{X_{i,t}}^{int}}}{\sum I_{X_{i,t}}^{int}}$	(10)
Розрахунок ентропії для кожного локального індексу (E_j)	$E_j = -\frac{1}{\ln(m)} \sum_{j=1}^m P_{ij} \ln(P_{ij})$	(11)
Обчислення коефіцієнта розбіжності (міри корисної інформації) (D_j)	$D_j = 1 - E_j$	(12)
Визначення ваг складових регіональних індексів у загальному інтегральному індексі (w_j)	$w_j = \frac{D_j}{\sum_{j=1}^m D_j}$	(13)
де (1) $\overline{I_{X_{i,t}}^{int}}$ – середнє значення інтелектуального індексу		

Джерело: розроблено та обґрунтовано автором.

Виявлена нерівномірність динаміки інтегральних інтелектуальних індексів регіонів і кластерів зумовила необхідність застосування індексу Тейла для кількісної оцінки диференціації (табл. 4). Індекс Тейла дозволив інтерпретувати ступінь нерівності як «ентропійну відстань» між фактичним розподілом показників та їх гіпотетичним станом повної рівності. Ключовою перевагою індексу Тейла є можливість його адитивної декомпозиції, що забезпечує розподіл загальної нерівності на внутрішньогрупову та міжгрупову складові. Це дало змогу ідентифікувати джерела диференціації інтегральних інтелектуальних

індексів та визначити, чи зумовлені вони відмінностями між кластерами регіонів або внутрішнім розшаруванням у межах кожного кластера.

Таблиця 4

Побудова моделі розрахунку індексу Тейла на основі зважених індексів інтелектуальної активності для кластерів регіонів

Назва розрахунку	Математичний вигляд модельного рішення	Номер формули
Індексу Тейла	$T(t) = \sum_{j=1}^m d_j \ln \left(\frac{I_{X_{i,t}}^{int}}{\sum I_{X_{i,t}}^{int}} \right)$	(14)
Декомпозиція загального індексу Тейла	$T = T_{between} + T_{within}$	(15)
Міжкластерна нерівномірність ($T_{between}$)	$T_{between} = \sum_{j=1}^m d_j \ln \left(\frac{d_j}{P_j} \right)$	(16)
Внутрішньокластерна нерівномірність (T_{within})	$T_{within} = \sum_{j=1}^m w_j T_j$	(17)

де (14) $d_j = \frac{n_j}{N}$ - частки регіональних кластерів у загальній кількості регіонів; n_j - кількість регіонів у відповідному кластері; N - кількість досліджуваних регіонів; $I_{X_{i,t}}^{int}$ - значення індексу для відповідного кластера для періоду t ;

(15) $T_{between}$ - міжкластерна нерівномірність; T_{within} - внутрішньокластерна нерівномірність;

(16) d_j - частки регіональних кластерів у загальній кількості регіонів; P_j - частка ймовірність яку вносить кожен регіональний індекс;

(17) $T_j = \frac{1}{n_j} \sum_{j=1}^m \frac{I_{X_j}^{int}}{I_{X_{зар}}^{int}}$ - індекс Тейла для j -го кластера; $\overline{I_{X_j}^{int}}$ - середнє значення інтелектуального індексу для j -го кластера; $\overline{I_{X_{зар}}^{int}}$ - загальнє середнє значення інтелектуального індексу.

Джерело: розроблено та обґрунтовано автором.

За запропонованим методичним підходом оцінювання розвитку регіональних економічних систем було здійснено його апробацію щодо інноваційної детермінанти розвитку регіонів та країни загалом. Інтегральний інноваційний індекс засвідчив суттєву нерівномірність динаміки інноваційного розвитку як між регіонами, так і в межах окремих кластерів. Протягом досліджуваного періоду не було сформовано стійких регіонів-лідерів або аутсайдерів, що вказує на нестабільність інноваційних процесів та їхню чутливість до зовнішніх і внутрішніх змін. Встановлено, що мінімальні значення середніх інноваційних індексів по Україні та по кластерах припадають на 2018-2019 рр., тоді як максимальні значення зафіксовано у 2021 р. При цьому інноваційні індекси в середньому перевищують відповідні інтелектуальні індекси, що свідчить про вищу динамічність інноваційної складової розвитку регіонів. Кластерний аналіз показав відсутність постійного домінування будь-якого кластера за рівнем інноваційного розвитку. Найбільш нестабільною виявилася динаміка 4-го кластера (Дніпропетровський та Київський регіони), для якого зафіксовано різку зміну тенденцій та найбільші амплітуди коливань середніх значень інноваційного індексу. Виявлено наявність часової залежності між динамікою інтелектуальної та

інноваційної складових розвитку регіонів із лагом приблизно в один рік, що підтверджує гіпотезу про первинність інтелектуального потенціалу у формуванні інноваційних результатів.

Для оцінювання інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних кластерів та України було здійснено поєднання індексів інтелектуальної та інноваційної складових із визначенням їхніх ваг та проведенням кореляційного і факторного аналізу впливу на додану вартість, що дало можливість визначити значущість окремих детермінант та параметри їхнього впливу на розвиток регіональних економічних систем (рис. 4).

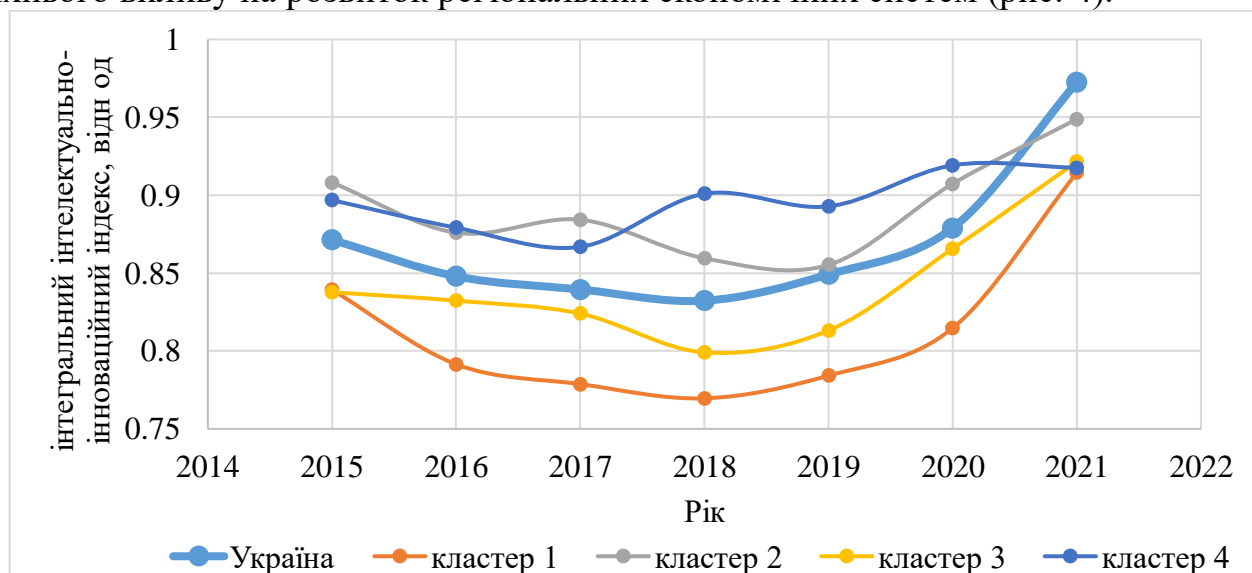

Рис. 4. Динаміка комплексного інтелектуально-інноваційного індексу за період 2015-2021 рр.

Джерело: побудовано автором на основі розрахунків.

Представлені дані засвідчили вищу значущість інтелектуальної складової порівняно з інноваційною, що відображено у відповідних вагових коефіцієнтах (0,136 та 0,074 відповідно). Результати розрахунків комплексного інтелектуально-інноваційного індексу засвідчили наявність суттєвої диференціації між регіональними кластерами. Отримані результати підтверджують доцільність використання комплексного інтелектуально-інноваційного індексу як інструменту моніторингу та порівняльного аналізу регіонального розвитку, а також формують аналітичну основу для розробки диференційованої регіональної політики стимулювання інтелектуально-інноваційного зростання.

У п'ятому розділі – **«Напрями активізації становлення креативної економіки під впливом інтелектуально-інноваційних детермінант»** – здійснено обґрунтування методичних засад оцінювання рівня розвитку креативної економіки України, розроблена архітектура комбінацій управлінських засад забезпечення активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки, запропоновано організаційно-економічний механізм активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки.

Обґрунтовано методичні засади оцінювання рівня розвитку креативної економіки України на основі поєднання економетричного та індексного підходів. Сформовано систему показників креативної економіки, яка враховує зайнятість у креативних секторах економіки, інвестиційну активність та інноваційну складову. Кореляційний аналіз за алгоритмом Фаррара-Глобера підтвердив відсутність мультиколінеарності між незалежними змінними, що засвідчує коректність їх включення до багатофакторної економетричної моделі. Побудована багатофакторна модель оцінки креативної економіки України є статистично значущою та характеризується високою достовірністю апроксимації ($R^2 \approx 0,92$). На основі Z-score нормалізації та методу ентропії сформовано зважений інтегральний індекс креативної економіки України, аналіз динаміки якого засвідчив загальну тенденцію до зниження рівня розвитку креативної економіки з 2020 р. (рис. 5). Розрахунок індексу Тейла показав наявність процесів конвергенції, тобто зменшення нерівномірності інтегрального індексу креативної економіки в часі.

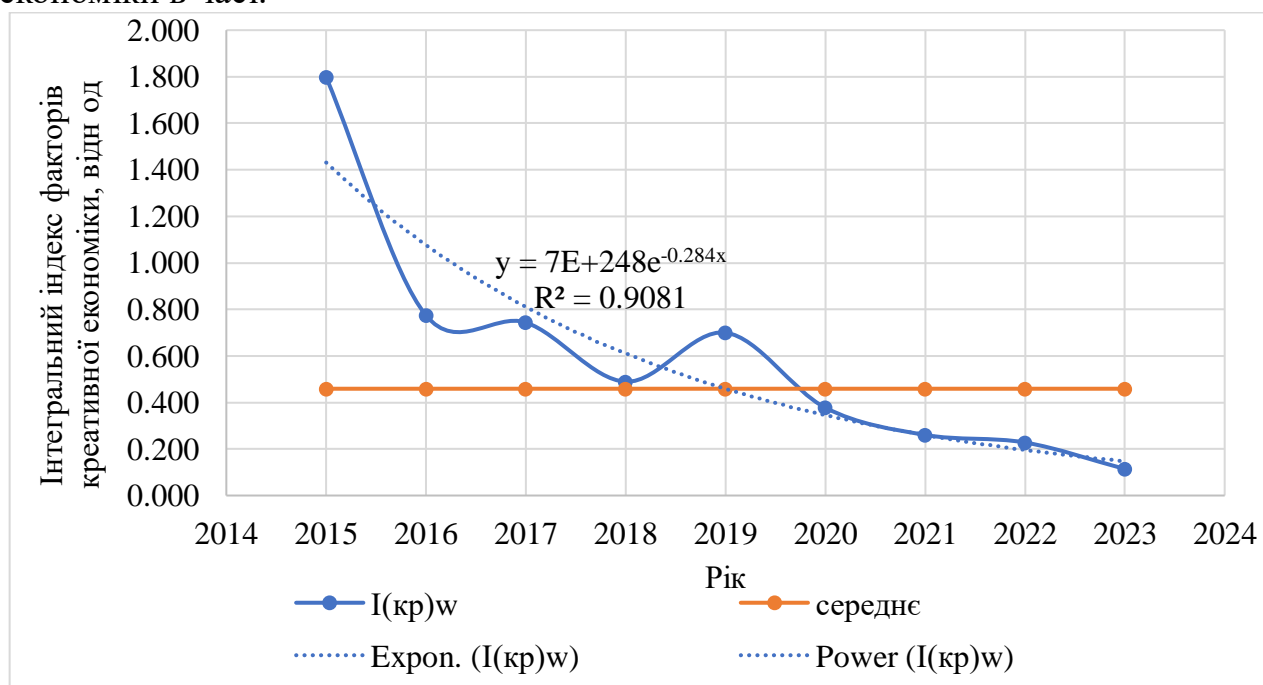

Рис. 5. Динаміка комплексного індексу креативної економіки України за період 2015-2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі розрахунків.

Запропонована архітектоніка комбінацій параметрів та інструментів нормативно-правового забезпечення управління в контексті тріади: активізація інтелектуально-інноваційних детермінант, розвиток регіональних економічних систем і формування креативної економіки, що створює умови для обґрунтованого вибору оптимальної моделі регулювання зазначеного розвитку (рис. 6). Така модель може реалізовуватися як поєднання стимулювальної, гармонізаційної, адаптивної, організаційної, традиційної, персоніфікованої політики та політики активізації, з урахуванням внутрішніх і зовнішніх чинників розвитку регіональних економічних систем.

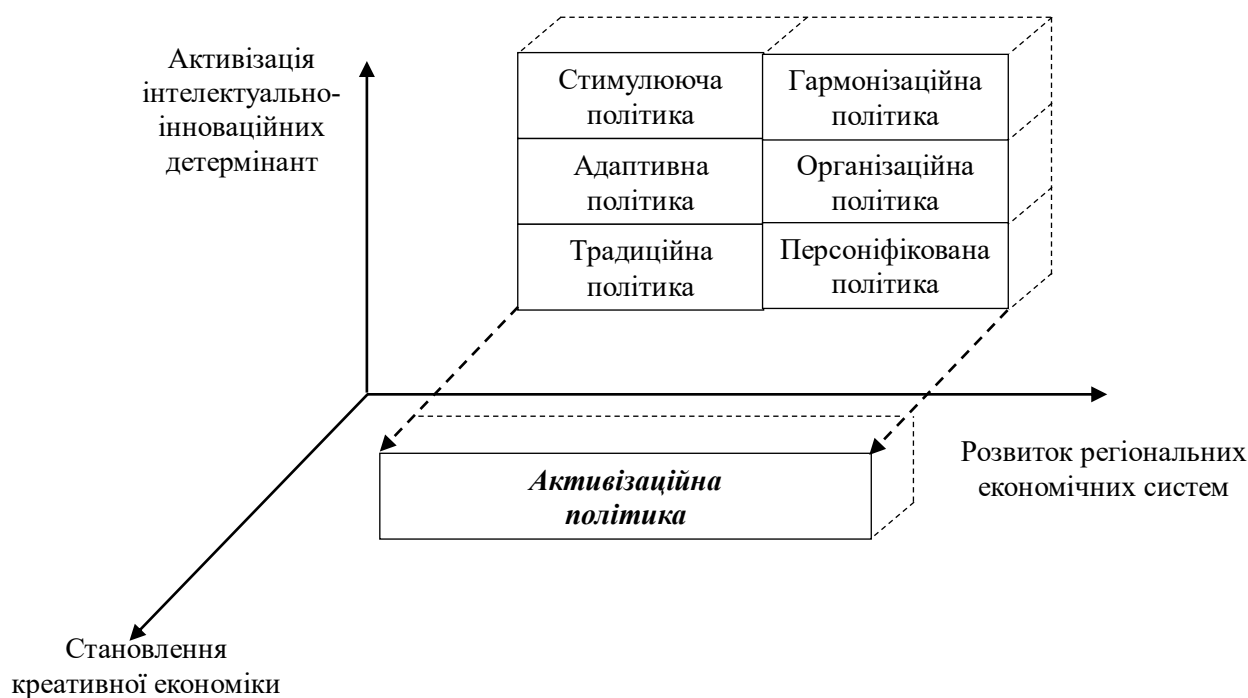

Рис. 6. Архітектура комбінацій управлінських засад забезпечення активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки

Джерело: запропоновано автором.

Запропоновано концепцію організаційно-економічного механізму активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки метою якого виступає об'єднання ресурсів та інтересів суб'єктів регіональних економічних систем у напрямі активізації розвитку та становлення креативної економіки для забезпечення динамічного, стійкого та конкурентоспроможного розвитку регіонів та країни в цілому (рис. 7). Для досягнення мети обґрунтовано цілі у вигляді напрямів активізації інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів з урахуванням закономірностей функціонування організаційно-економічного механізму.

Методологічне підґрунтя організаційно-економічного механізму становлять принципи адаптивності, цілеспрямованості, інноваційності, та прозорості, а також функції механізму, такі як стратегічна, регуляторна, аналітично-оцінювальна, культурна, мотиваційна, інформаційна, інтеграційна та контрольна. Структурні компоненти організаційно-економічного механізму активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки побудовано за системою імперативів (глобалізаційні, науково-технічні, інформаційні, культурні, екологічні, людиноцентричні, соціально-економічні імперативи), що дає можливість врахувати загальні і специфічні особливості регіональних економічних систем (рис. 8).

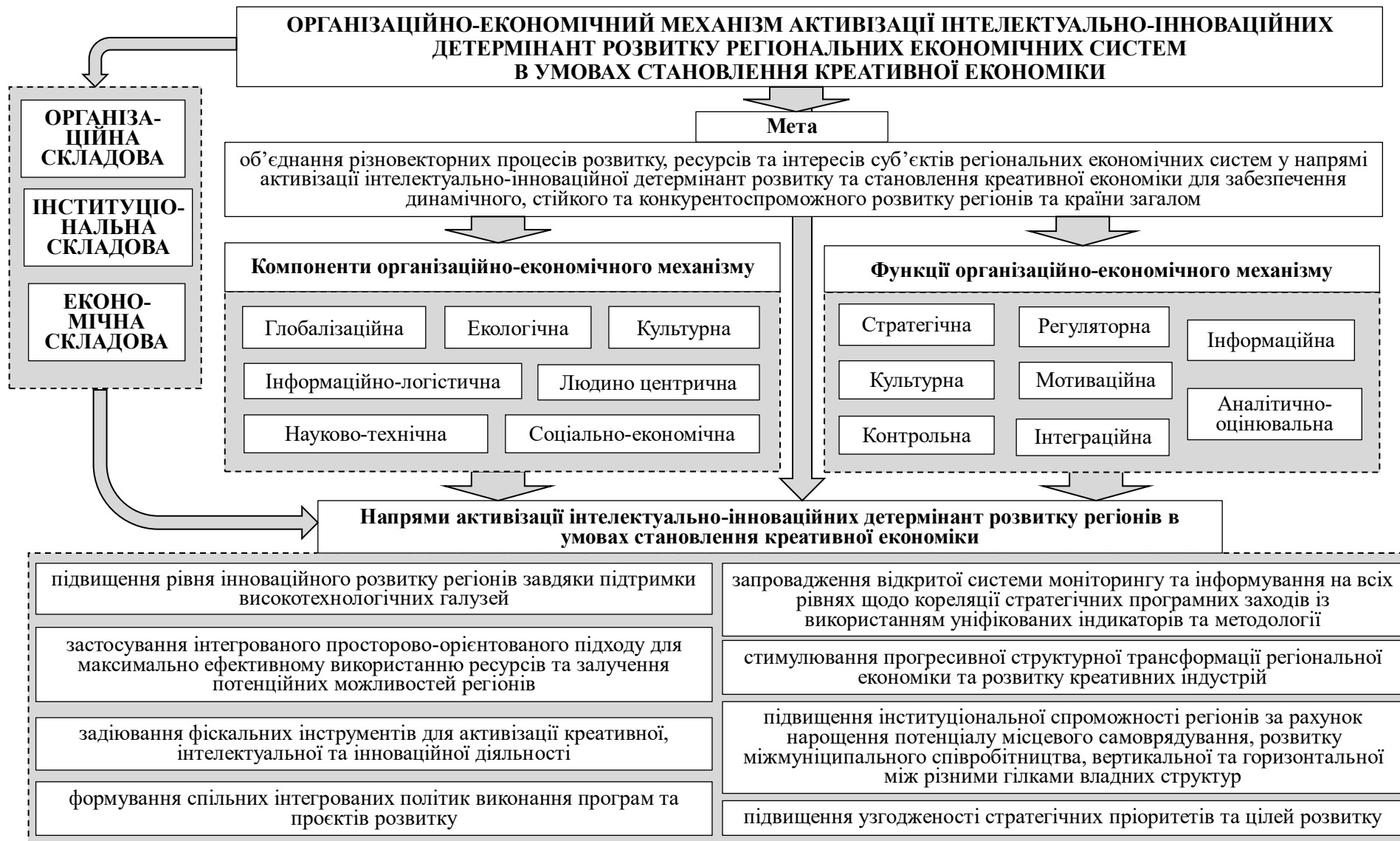

Рис. 7. Організаційно-економічний механізм активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки

Джерело: розроблено автором.

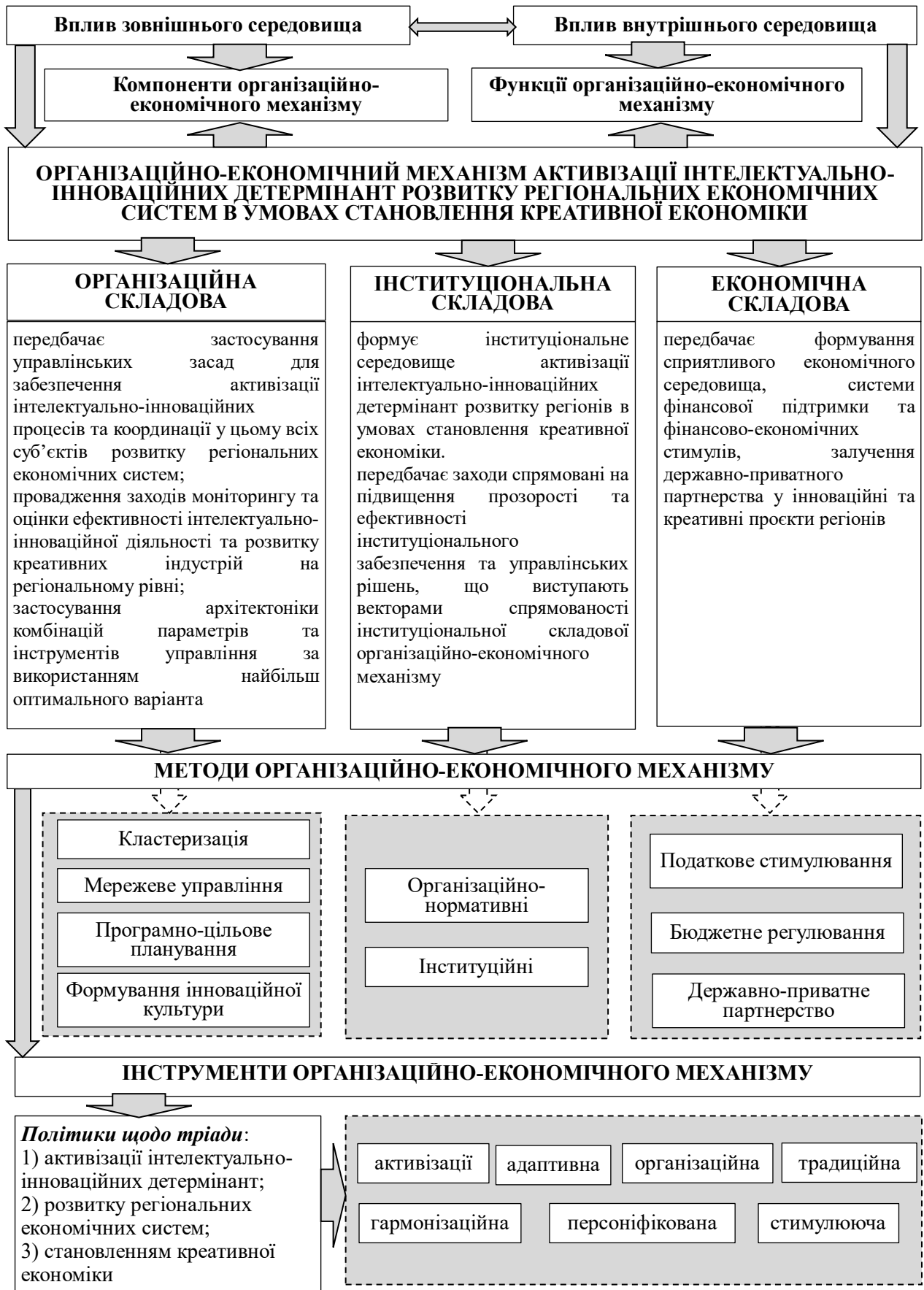

Рис. 8. Складові організаційно-економічного механізму активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки
Джерело: розроблено автором.

Обґрунтовано застосування методів та інструментів щодо складових організаційно-економічного механізму. Запропонована концепція організаційно-економічного механізму активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки сприятиме активізації та координації зусиль та інтересів різних суб'єктів регіональної економіки, зростанню конкурентоспроможності регіонів на внутрішньому та зовнішніх ринках, їх економічному зростанню, підвищенню якості життя населення та зміцненню соціальної згуртованості. Запропоновано модель визначення впливу воєнних дій на інтелектуально-інноваційний розвиток регіональних економічних систем (табл. 5). Отримані результати розрахунків наведено в табл. 6.

Таблиця 5

Побудова моделі визначення впливу воєнних дій на інтелектуально-інноваційний розвиток регіональних економічних систем

Назва розрахунку	Математичний вигляд модельного рішення	Номер формули
Індекс впливу фактору воєнних дій	$III_{r,t}^{war} = III_{r,t}^{base} (1 - L_{r,t})$	(18)
Коефіцієнт втрат	$L_{r,t} = s \cdot IW_{r,t}$	(19)
Прогноз індексів за умови відсутності фактору впливу воєнних дій за допомогою моделей динаміки	$\begin{cases} I_{r,t}^{int} = b_{0,r}^{int} + b_{1,r}^{int} \cdot t \\ I_{r,t}^{inn} = b_{0,r}^{inn} + b_{1,r}^{inn} \cdot t \end{cases}$	(20)
Визначення базового інтегрального інтелектуально-інноваційного індексу	$III_{r,t}^{base(np)} = w^{int} I_{r,t}^{int(np)} + w^{inn} I_{r,t}^{inn(np)}$	(21)
Індекс впливу фактору воєнних дій	$IW_{r,t} = \sqrt[3]{H_{r,t}^{w_H} \cdot D_{r,t}^{w_D} \cdot E_{r,t}^{w_E}}$	(22)
Індекс втрати людського капіталу	$H = w_{h1} \frac{N_{mig}}{N} + w_{h2} \frac{N_{loss}}{N_{EAP}}$	(23)
Індекс руйнування інфраструктури	$D = \frac{\sum(w_{d1} D_{house} + w_{d2} D_{trans} + w_{d3} D_{energy})}{V_{assets}}$	(24)
Індекс економічної дестабілізації	$E = 1 - \left(w_{e1} \frac{GRP_{curr}}{GRP_{base}} + w_{e2} \frac{CI_{curr}}{CI_{base}} \right)$	(25)

де (18) $III_{r,t}^{war}$ – інтегральний індекс з урахуванням впливу фактору воєнних дій; $III_{r,t}^{base}$ – прогнозне значення індексу без врахування впливу фактору воєнних дій; $L_{r,t}$ – коефіцієнт втрат регіону;

(19) s – параметр чутливості (*sensitivity*) індексу до впливу воєнних дій який може бути визначений експертним методом чи за допомогою регресійного аналізу; $IW_{r,t}$ – індекс впливу воєнних дій;

(20) t – часовий проміжок $b_{0,r}^{int}, b_{1,r}^{int}, b_{0,r}^{inn}, b_{1,r}^{inn}$ – оцінки параметрів інтелектуальної та інноваційної моделей динаміки відповідно;

(21) w^{int}, w^{inn} – ваги відповідних індексів у загальному комплексному інтегральному індексі;

(22) $H_{r,t}$ – індекс втрати людського капіталу; $D_{r,t}$ – індекс руйнування інфраструктури; $E_{r,t}$ – індекс економічної дестабілізації; w_H, w_D, w_E – ваги відповідних індексів;

(23) N_{mig} – кількість зовнішніх мігрантів та ВПО з регіону; N – загальна чисельність населення регіону до 24.02.2022 р.; N_{loss} – оцінка втрат працездатного населення (загиблі, поранені, мобілізовані); N_{EAP} – загальна чисельність економічно активного населення (робочої сили) регіону до початку повномасштабного вторгнення (станом на 01.01.2022 р.); w_{h1}, w_{h2} – вагові коефіцієнти складових;

(24) $D_{house}, D_{trans}, D_{energy}$ – вартість прямих збитків житлового сектору, транспортної та енергетичної інфраструктури відповідно; V_{assets} – балансова вартість основних засобів регіону на початок звітного періоду; w_{d1}, w_{d2}, w_{d3} – вагові коефіцієнти складових.

(25) GRP_{curr} – реальний ВРП поточного року (за оцінками Мінекономіки України); GRP_{base} – ВРП 2021 р. (базовий показник стабільності); CI_{curr} – капітальні інвестиції поточного року; CI_{base} – капітальні інвестиції за базовий рік (тобто 2021 р.)

Джерело: розроблено та обґрунтовано автором.

**Інтегральний індекс інтелектуально-інноваційного розвитку з
урахуванням фактору впливу воєнних дій**

Регіони	$III_{r,t}^{war}$			
	2022	2023	2024	2025
Вінницький	0,334	0,463	0,498	0,589
Волинський	0,428	0,286	0,939	0,476
Дніпропетровський	0,344	0,399	0,476	0,441
Донецький	0,493	0,513	0,429	0,272
Житомирський	0,657	0,761	0,513	0,625
Закарпатський	0,669	0,551	0,469	0,506
Запорізький	0,778	0,703	0,664	0,476
Івано-Франківський	0,546	0,374	0,550	0,677
Київський	0,585	0,507	0,272	0,944
Кіровоградський	0,748	0,729	0,780	0,698
Луганський	0,540	0,532	0,314	0,235
Львівський	0,802	0,788	0,627	0,364
Миколаївський	0,705	0,476	0,422	0,414
Одеський	0,470	0,799	0,725	0,470
Полтавський	0,548	0,391	0,559	0,553
Рівненський	0,660	0,657	0,642	0,403
Сумський	0,862	0,318	0,652	0,780
Тернопільський	1,006	0,509	0,403	0,437
Харківський	0,772	0,389	0,390	0,505
Херсонський	0,956	0,749	0,377	0,457
Хмельницький	0,548	0,700	0,408	0,496
Черкаський	0,691	0,459	0,478	0,620
Чернівецький	0,824	0,729	0,423	0,128
Чернігівський	0,694	0,595	0,347	0,435

Джерело: розраховано автором.

Запропонований методичний підхід до оцінювання інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів з урахуванням фактору воєнних дій забезпечує комплексний та системний аналіз за трьома ключовими параметрами: рівнем, динамікою та стабільністю інтелектуально-інноваційного розвитку. Використання середнього значення індексу, темпів його приросту та коефіцієнта варіації дозволяє не лише зафіксувати поточний стан регіонів, а й оцінити напрям їх змін та ступінь стійкості до зовнішніх трансформацій. Розроблена методика кластеризації, що поєднує формальні статистичні межі з економічною інтерпретацією показників у контексті воєнних дій, підвищує адекватність групування регіонів. Це дало змогу виділити п'ять типів регіонів, а саме відновлювальні, стабілізовані, турбулентні, деградуючі та воєнно-кризові, кожен із яких характеризується специфічною траєкторією розвитку інтелектуально-інноваційного потенціалу. Такий підхід дає можливість обґрунтувати ефективні стратегічні напрями розвитку креативних економік у різних регіонах з урахуванням їхніх специфічних особливостей.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та представлено авторський підхід відносно вирішення науково-прикладної проблеми щодо активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки. Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі узагальнення та висновки:

1. Дослідження генези теорій розвитку продуктивних сил, регіональної економіки та постіндустріального суспільства дало змогу встановити, що в умовах становлення креативної економіки розвиток регіональних економічних систем визначається дією інтелектуально-інноваційних імперативів, які забезпечують реалізацію відповідних детермінант розвитку. Такі імперативи являють собою систему формалізованих пріоритетів, норм і правил, спрямованих на досягнення цілей інтелектуально-інноваційного розвитку, та можуть трансформуватися під впливом сучасних соціально-економічних процесів.

2. На основі проведеного теоретичного дослідження було поглиблено понятійно-категоріальний апарат розвитку продуктивних сил і регіональної економіки щодо уточнення сутності таких понять: «регіон»; «регіональна економічна система»; «розвиток»; «система»; «розвиток регіональних економічних систем»; «інтелектуально-інноваційні детермінанти»; «креативна економіка».

3. Дослідження науково-методичних підходів до оцінювання впливу інтелектуального та інноваційного розвитку регіональних економічних систем дало можливість обґрунтувати кваліметричний підхід до визначення інтегральних індексів інтелектуального та інноваційного розвитку регіональних економічних систем і регіональних кластерів, який передбачає аналіз масиву вхідних даних із використанням матриці взаємних кореляцій за алгоритмом Фаррара-Глобера та поетапне економіко-математичне моделювання. З урахуванням високої неоднорідності вхідних оціночних факторів нормалізація проведена за допомогою методу *Z-score* з використанням *F*-тесту для окремих факторів з масивом та *t*-тесту на колінеарність кожної пари факторів.

4. За обґрунтуванням постіндустріальної парадигми, людиноцентричного, ситуаційного та системного підходів систематизовано функціональні особливості інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем та виокремлено систему їх закономірностей (закони: зростання потреб, прискорення обігу знань, інноваційної дифузії) розвитку регіональних економічних систем (закони: територіальної концентрації та поділу праці, самозбереження та саморозвитку, економічної інтеграції) та становлення креативної економіки (закони: відповідності виробничих відносин рівню та характеру розвитку продуктивних сил, інтелектуалізації та зростання ролі інтелектуальної власності, інноваційної конкуренції та відкритих інновацій).

5. Обґрунтовано методологічний базис розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки, який ґрунтується на системі принципів, що включає в себе загальноекономічні (історизму, діалектичності та науковості) та специфічні принципи щодо людиноцентричного (аксіологічності, свідомості та об'єктивності), системного (комплексності, безперервності та онтологічності) та ситуаційного (адаптивності, стійкості та цілеспрямованості)

підходів, які розкривають сутність, природу та відображають особливості інтелектуально-інноваційних детермінант, розвиток регіональних економічних систем та становлення креативної економіки як напряму постіндустріального суспільного розвитку.

6. Систематизовано передумови становлення креативної економіки на глобальному (постіндустріальне спрямування суспільного розвитку; розширення ринкових форм економічних відносин; зміцнення міжнародної правової системи; підвищення попиту на інклюзивні товари та послуги; розвиток інформаційно-комунікаційних технологій; пошук нових можливостей щодо просування товарів на ринку; зростання доданої вартості креативних індустрій; зростання цінності інтелектуальної і творчої праці; підвищення цінності креативності людського капіталу) та національному рівнях (проведення реформ децентралізації; зменшення бар'єрів щодо міжнародної торгівлі; високий науковий та освітній потенціал; зростання ролі стартапів; культурна різноманітність; диверсифікація джерел фінансування проєктів; ефективність науково-інноваційної діяльності).

7. Обґрунтовано пропозиції щодо підвищення узгодженості інституціонального поля інтелектуально-інноваційного розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки, подолання декларативності окремих норм законодавства та зарегульованості окремих процедур. Встановлено, що в інституціональному полі інтелектуально-інноваційного розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки: недостатньо розкрита сутність поняття «креативні індустрії»; відсутній взаємозв'язок креативних індустрій та креативної діяльності та їх відображення у КВЕД; наявні розбіжності в різних нормативно-правових актах у термінологічних визначеннях понять «інновація», «інноваційна діяльність», «система інноваційного розвитку», «інноваційна політика», «інноваційний проєкт», а також «інноваційна діяльність» із тлумаченням «наукова діяльність» та «науково-технічна діяльність»; недосконалість законодавчої бази у сфері інтелектуальної власності; недостатня увага стимулюванню розвитку інноваційної культури. Обґрунтовано заходи, спрямовані на підвищення прозорості та ефективності інституціонального забезпечення та управлінських рішень, що виступають векторами спрямованості інституціональної складової організаційно-економічного механізму та формують інституціональне середовище активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіонів в умовах становлення креативної економіки.

8. Запропоновано та апробовано методичний підхід до оцінювання інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних кластерів та України за рахунок визначення комплексного інтелектуально-інноваційного індексу із застосуванням кореляційного та факторного аналізу для оцінки ваг складових індексів. Це дозволило врахувати взаємодію та взаємозалежність інтелектуальної та інноваційної складових розвитку у формуванні результуючого показника доданої вартості. Проведені розрахунки засвідчили вищу значущість інтелектуальної складової порівняно з інноваційною, що відображено у відповідних вагових коефіцієнтах (0,136 та 0,074 відповідно).

9. Проведено апробацію методичного підходу щодо первинного аналізу факторів розвитку регіональних економічних систем на основі визначення

середньогометричної частки вкладів регіонів у результуючий показник – «додана вартість». Залежно від внеску в результуючий показник додану вартість регіони було поділено на 4 кластери за принципом кратності частки вкладів у результуючу ознаку для уникнення подальших статистичних похибок. Аналіз впливу виокремлених 9 факторів на результуючий показник за рахунок кореляційного аналізу та використання t-статистики, а також перевірки гіпотези про значущість/незначущість кореляцій визначив найбільш впливові фактори для регіонів та кластерів. Отримані регресійні моделі, побудовані на визначених значущих факторах, підтвердили їх адекватність та достовірність апроксимації за рахунок високого рівня F-критерію Фішера та коефіцієнта детермінації.

10. За використанням системного підходу й економіко-математичного моделювання було комплексно оцінено залежність інтегральних інтелектуальних індексів регіонів від системи натуральних змінних з урахуванням їх еластичності як узагальненої міри середнього впливу на інтелектуальний індекс у кластері. Отримані розрахунки дають можливість зазначити, що, починаючи з 2015 р., спостерігалась негативна динаміка комплексного по Україні інтегрального інтелектуального індексу, яка у 2018 р. була змінена на протилежну. Найменше значення зваженого індексу за досліджуваний період спостерігалось у 2017 р. – 0,4825, а найбільше, у 2021 р. – 0,5114. Середнє за досліджуваний період 7 років значення становило – 0,496. Отримані результати дозволяють ідентифікувати ключові чинники, що формують інтелектуальний розвиток регіонів у межах кластерів, а також визначити рівень їх ефективності та чутливості до змін зовнішнього й внутрішнього середовища.

11. Запропоновано методичні засади аналізу зваженого інтегрального інтелектуального, інноваційного індексів кластерів, що забезпечує комплексну оцінку регіонального інтелектуально-інноваційного розвитку. Визначення ваг складових інтегральних інтелектуальних індексів регіонів у зваженому інтегральному показнику кластера та країні в цілому базувалось на розрахунку частки інформації, яку вносить кожен регіональний індекс у зважений індекс кластера, країни; визначення ентропії для кожного локального індексу регіону в кластері, країні; обчислення коефіцієнта розбіжності. Отримані результати розрахунку ваг складових інтегральних інтелектуальних, інноваційних індексів було оцінено за використанням індексу Тейла. Визначення внутрішньогрупової, міжгрупової нерівності та декомпозиції індексу Тейла показали, що частка міжкластерного індексу Тейла у загальному індексі не перевищує 50 %, що вказує на коректність групування досліджуваних регіонів на 4 кластери.

12. Обґрунтовано методичні засади оцінювання рівня розвитку креативної економіки України на основі інтеграції економетричного та індексного підходів. Сформовано систему показників розвитку креативної економіки за 2015–2023 рр., яка охоплює показники зайнятості у креативних секторах, інвестиційної активності та інноваційного розвитку. Проведений кореляційний аналіз за алгоритмом Фаррара-Глобера засвідчив відсутність мультиколінеарності між незалежними змінними, що підтверджує доцільність їх використання у багатофакторній економетричній моделі. Побудована модель оцінювання рівня розвитку креативної економіки України є статистично значущою та

характеризується високим рівнем адекватності ($R^2 \approx 0,92$). На основі Z-score нормалізації показників і застосування методу ентропії сформовано зважений інтегральний індекс розвитку креативної економіки України.

13. Запропоновано архітектоніку комбінацій управлінських засад забезпечення активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіонів у контексті тріади векторів спрямування зусиль, серед яких активізація інтелектуально-інноваційних детермінант, розвиток регіональних економічних систем, формування креативної економіки, що реалізується через поєднання стимулювальної, гармонізаційної, адаптивної, організаційної, традиційної, персоніфікованої політики та політики активізації, що створює умови для обґрунтованого вибору оптимальної моделі управління розвитком регіонів. Політика активізації інтелектуально-інноваційних детермінант регіонального розвитку включає застосування такого інструментарію, як: податкові пільги або кредити для підприємств, інструменти для залучення міжнародних інвестицій та співпраці з міжнародними компаніями, диверсифікація джерел фінансування, актуалізація нормативно-правових інструментів, що персоніфікуються відповідно до особливостей суб'єктів інтелектуально-інноваційної та креативної діяльності.

14. Запропоновано концепцію організаційно-економічного механізму активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки, метою якого виступає об'єднання різновекторних процесів розвитку, ресурсів та інтересів суб'єктів регіональних економічних систем у напрямі активізації інтелектуально-інноваційних детермінант, розвитку та становлення креативної економіки для забезпечення динамічного, стійкого та конкурентоспроможного розвитку регіонів та країни в цілому. Методологічне підґрунтя механізму становлять принципи адаптивності, цілеспрямованості, інноваційності та прозорості, а також функції механізму, такі як: стратегічна, регуляторна, аналітично-оцінювальна, культурна, мотиваційна, інформаційна, інтеграційна та контрольна. Структурні компоненти організаційно-економічного механізму побудовано за системою імперативів (глобалізаційні, науково-технічні, інформаційні, культурні, екологічні, людиноцентричні, соціально-економічні). Обґрунтовано застосування методів та інструментів щодо організаційної, інституціональної та економічної складових організаційно-економічного механізму, що дає можливість врахувати загальні і специфічні особливості регіональних економічних систем. Запропонована концепція сприятиме активізації та координації зусиль та інтересів різних суб'єктів регіональної економіки, підвищенню конкурентоспроможності регіонів на внутрішньому і зовнішньому ринках, їх економічному зростанню, підвищенню якості життя населення та зміцненню соціальної згуртованості.

15. Проведене дослідження надало можливість розробити та обґрунтувати теоретико-методичні положення, методологічні засади та практичні рекомендації для державних, регіональних та місцевих органів влади щодо активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

**Статті у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз
Scopus або Web of Science Core Collection**

1. Popelo O., Tulchynska S., Kharchenko Y., Dergaliuk B., **Khanin S.**, Tkachenko T. Systemic Approach to Assessing Sustainable Development of the Regions. *Journal of Environmental Management and Tourism*. 2021. Vol. XII, Summer. Vol. 3(51). Pp. 742-753. DOI: [https://doi.org/10.14505/jemt.12.3\(51\).13](https://doi.org/10.14505/jemt.12.3(51).13) (0,85 друк. арк.). *Особистий внесок: запропоновано методологічний підхід для визначення стану та динаміки сталого розвитку регіональних економічних систем через розрахунки інтегральних індексів та інтегральних субіндексів економічної, соціальної та екологічної складової сталого розвитку (0,14 друк. арк.). Міжнародна індексація: SciVerseScopus.*

2. Samiilenko H., Khudolei V., Kharchenko Y., Povna S., Samoiloivych A., **Khanin S.** (2021). Innovative development of regions in the era of digital economy: world experience and Ukrainian realities. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, June 61. Manuscript received June 5, Manuscript revised June 20. Vol. 21 No. 6, DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.6.10> (0,8 друк. арк.). *Особистий внесок: здійснено систематизацію форм інноваційних структур існуючих в Україні із акцентуванням уваги на особливості, цілі, функції та види їх діяльності. Проаналізовано показники інноваційної діяльності в регіонах України (0,15 друк. арк.). Міжнародна індексація: Web of Science Group.*

3. Popelo O., Tulchynska S., Garafonova O., Kovalska L., **Khanin S.** (2021). Methodical approach to assessing innovative development efficiency of regional economic systems in the conditions of the creative economy development. *WSEAS TRANSACTIONS on ENVIRONMENT and DEVELOPMENT*. Vol. 17. Pp. 685-695. DOI: <https://doi.org/10.37394/232015.2021.17.66> (0,8 друк. арк.). *Особистий внесок: розроблено методичний підхід для оцінювання ефективності інновацій регіональних систем на основі розрахунків коефіцієнтів динаміки та проведено його апробація на прикладі воєводства Польщі (0,16 друк. арк.). Міжнародна індексація: SciVerseScopus.*

4. Popelo O., Tulchynska S., Tulchynskiy R., **Khanin S.**, Hrechko A. (2021). Modeling and forecasting of the integrated index of innovation activity of regions. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. Vol. 43(2). Pp. 307-315. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2021.27> (0,8 друк. арк.). *Особистий внесок: розроблено методичний підхід до моделювання та сценарного прогнозування інноваційної діяльності регіональних економічних систем із урахуванням кореляційного аналізу та коефіцієнтів впливу на інтегральний індекс (0,2 друк. арк.). Міжнародна індексація: Web of Science Group.*

5. **Khanin S.**, Derhaliuk M., Stavroyany S., Kudlasevych O., Didkivska L. (2022). Paradigm of the Transformation of Potential-Forming Space Under the Impact of Intellectual-Innovation Determinants. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 22(1). Pp. 340-346. DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.1.48> (0,8 друк. арк.). *Особистий внесок: доведено, що формування сучасної наукової парадигми трансформації потенціалоутворюючого простору регіональної економіки здійснюється під впливом інтелектуальних та інноваційних детермінант в контексті побудови*

постіндустріальної моделі розвитку (0,3 друк. арк.). Міжнародна індексація: **Web of Science Group**.

6. **Khanin S.**, Kovalchuk S., Yakymova N., Harvat O., Taranych A. (2023). Modeling the influence of intellectual and innovative determinants on the economic systems' development in the conditions of the creative economy formation. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. Vol. 46(2). Pp. 133-141. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.14> (0,8 друк. арк.). *Особистий внесок: запропоновано застосування підходу економіко-математичного моделювання у формі імітаційного моделювання інтелектуально-інноваційного розвитку економічних систем в умовах становлення креативної економіки*. Міжнародна індексація: **Web of Science Group**. (0,3 друк. арк.).

Статті в наукових фахових виданнях України

7. Ханін С. Г. Інтелектуально-інноваційні детермінанти розвитку регіональних економічних систем. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2021. Вип. 19. С. 187-192. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.19.2021.240537>. (0,55 друк. арк.).

8. **Ханін С. Г.**, Дергалюк М. О. Методологічні підходи щодо трансформації потенціалоформуючого простору регіональних економічних систем під впливом інтелектуально-інноваційних детермінант. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 6. Т. 2(300). С. 44-48. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6/2-7> (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок: доведено вплив інтелектуально-інноваційних детермінант та їхні системоутворюючі властивості на стратегічно-орієнтовану модель трансформації потенціалоформуючого простору розвитку регіональних економічних систем* (0,25 друк. арк.).

9. **Ханін С. Г.**, Дергалюк М. О. Організаційно-економічні засади активізації детермінант інтелектуально-інноваційного розвитку регіонів в умовах цифровізації. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 4(28). С. 170-176. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-4\(28\)-170-176](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-4(28)-170-176) (0,56 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано, що детермінуючим чинником забезпечення розвитку регіону виступає наявний інтелектуальний капітал та інноваційний потенціал та запропоновано організаційно-економічний механізм їх активізації* (0,3 друк. арк.).

10. Ханін С. Г. Становлення креативної економіки регіонів під впливом детермінант інтелектуально-інноваційного розвитку. *Науковий вісник Полісся*. 2021. № 2 (23). С. 71-79. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-2\(23\)-71-79](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-2(23)-71-79) (0,6 друк. арк.).

11. Ханін С. Г. Становлення креативної економіки в Україні із урахуванням досвіду європейських країн. *Economic synergy*. 2022. Вип. 3(5). С. 17-26. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2022-3-2> (0,6 друк. арк.).

12. Ханін С. Г. Інтелектуально-інноваційний розвиток регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. Вип. 3(79). С. 123-128. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2022-79-18> (0,6 друк. арк.).

13. Ханін С. Г. Тріадність креативності як базису розвитку регіональних економічних систем. *Economic synergy*. 2022. Вип. 4 (6). С. 256-264. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2022-4-20> (0,6 друк. арк.).

14. Ханін С. Г. Стан та повоєнне відновлення економіки України із урахуванням інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіонів. *Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал*. 2022. № 4(32). С. 226-232. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-4\(32\)-226-232](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-4(32)-226-232) (0,6 друк. арк.).

15. Ханін С. Г. Напрями формування інтелектуально-інноваційних детермінант регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. Вип. 1(81). С. 134-138. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-81-19> (0,6 друк. арк.).

16. Ханін С. Г. Концептуальні положення забезпечення інтелектуально-інноваційної трансформації регіональних економічних систем. *Науковий вісник Полісся*. 2023. № 1 (26). С. 110-120. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-1\(26\)-110-120](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-1(26)-110-120) (0,5 друк. арк.).

17. Ханін С. Г. Стратегієми інтелектуально-інноваційного розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки. *Economic synergy*. 2023. Вип. 3 (9). С. 154-163. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-3-11> (0,55 друк. арк.).

18. Ханін С. Г. Чинники впливу регіональних економічних систем на інтелектуально-інноваційний розвиток. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія Економіка*. 2023. Вип. 2. С. 108-112. DOI: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2023-2-17> (0,5 друк. арк.).

19. Ханін С. Г. Систематизація функціональних особливостей інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем. *Науковий вісник полісся*. 2024. № 2(29). С. 126-134. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-2\(29\)-126-134](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-2(29)-126-134) (0,6 друк. арк.).

20. Ханін С. Г., Тульчинська С. О. Постіндустріальна парадигма інтелектуально-інноваційного розвитку регіональних економічних систем. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія Економіка*. 2024. Вип. 1. С. 55-59. DOI: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2024-1-9> (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок: доведено, що сучасний вимір теоретично-методологічних засад парадигмального інтелектуально-інноваційного розвитку спрямований на трансформаційний вектор постіндустріального розвитку суспільства та економічних систем різних рівнів, у тому числі на рівні регіональних економічних систем (0,25 друк. арк.).*

21. Ханін С. Г. Стратегічне управління інтелектуально-інноваційним розвитком регіональних економічних систем. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія Економіка*. 2024. Вип. 2. С. 78-82. DOI: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2024-2-13> (0,5 друк. арк.).

22. Ханін С. Г. Інноваційна спроможність регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки: сучасні виклики для України. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки»*. 2025. Вип. 1. С. 441-445. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-64> (0,5 друк. арк.).

23. Ханін С. Г., Гоцій Б. І. Забезпечення сприятливих умов для інтелектуально-інноваційного розвитку регіональних економічних систем. *Ефективна економіка*. 2025. № 4. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.4.82>

(0,6 друк. арк.). *Особистий внесок: на основі аналізу освітньої та наукової діяльності в регіонах обґрунтовано основні напрями забезпечення інтелектуально-інноваційного розвитку регіональних економічних систем (0,3 друк. арк.).*

24. Ханін С. Г. Роль цифровізації у інтелектуально-інноваційному розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки. *Інвестиції практика та досвід*. 2025. Вип. 16. С. 202-206. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.16.202> (0,6 друк. арк.).

25. Ханін С. Г. Стратегічні імперативи розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2025. Вип. 5. С. 127-131. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-346-5-18> (0,5 друк. арк.).

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

26. Ханін С. Г. Функціональні ознаки інноваційного потенціалу регіональних економічних систем в умовах сталого розвитку. *Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15-16 квітня 2021 р.)*. Київ, 2021. С. 145-146 (0,1 друк. арк.).

27. Ханін С. Г. Передумови становлення креативної економіки як концепції постіндустріального суспільства. *Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки: матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 17 листопада 2021 р.)*. Київ, 2021. С. 171 (0,1 друк. арк.).

28. Ханін С. Г. Притаманні особливості регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки. *Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 21 жовтня 2021 р.)*. Київ, 2021. С. 126-127 (0,1 друк. арк.).

29. Ханін С. Г. Вплив інтелектуально-інноваційних детермінант на розвиток регіонів. *Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 14-15 квітня 2022 р.)*. Київ, 2022. Т 1. С. 118-119 (0,1 друк. арк.).

30. Ханін С. Г. Засади забезпечення активізації інтелектуально-інноваційних детермінант регіонального розвитку. *Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20-25 травня 2022 р.)*. Київ, 2022. Т. 1. С. 158-159 (0,1 друк. арк.).

31. Ханін С. Г. Людиноцентричний підхід до становлення креативної економіки регіональних економічних систем. *Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки: матеріали XXI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23 листопада 2022 р.)*. Київ, 2022. С. 138 (0,1 друк. арк.).

32. Ханін С. Г. Інтелектуалізація як базис становлення креативної економіки. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб. тез доп.*

III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 08 грудня 2022 р.). Київ, 2022. С. 204 (0,1 друк. арк.).

33. Ханін С. Активізація інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем. *Розвиток підприємництва як фактор зростання національної економіки: матеріали XXIII Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 20 листопада 2024 р.). Київ, 2024. С. 171 (0,1 друк. арк.).

34. Ханін С. Управління інноваційними процесами розвитку регіональних економічних систем. *Стратегічні орієнтири сталого розвитку в Україні та світі: IV Міжнародна науково-практична конференція молодих учених*. (м. Чернігів, 20 березня 2025 р.). Чернігів, 2025. С. 336 (0,1 друк. арк.).

35. Ханін С. Значення інтелектуального капіталу у інноваційному розвитку регіональних економічних систем. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях: XXIII Міжнародна науково-практична конференція* (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 р.). Одеса, 2025. С. 217-218 (0,1 друк. арк.).

36. Ханін С. Г. Напрями активізації інтелектуального потенціалу і впровадження інновацій регіональних економічних систем. *Міждисциплінарні підходи до вирішення актуальних проблем економіки, обліку, менеджменту та права в умовах світових трансформацій: Міжнародна науково-практична конференція* (м. Кременчук, 18 жовтня 2025 р.). Кременчук, 2025. С. 32-34 (0,2 друк. арк.).

37. Ханін С. Г. Креативність та інтелектуально-інноваційні детермінанти розвитку економічних систем. *Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки: матеріали XXIV Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 26 листопада 2025 р.). Київ, 2025. С. 198 (0,1 друк. арк.).

Статті в міжнародних виданнях, які додатково відображають результати дослідження

38. Popelo O., Tulchynska S., Sytnyk H., Vysochyn I, **Khanin S.** (2021). Formation of imperatives of the creative economy creation under the influence of intellectual and innovative determinants. *Laplage em Revista (International)*, 7(Extra B), 624-633. <https://www.semanticscholar.org/reader/9c9f322eb10781b12f899b6fac1e873f83b65d02> (0,75 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено інтелектуальні та інноваційні детермінанти у контексті розвитку креативної економіки* (0,15 друк. арк.).

39. **Khanin S.**, Tulchynska S., Popelo O., Derhaliuk M., Ishchejkin T. (2021). Systematization of functional features of intellectual and innovative determinants of the intensification of the regional economic development. *Laplage em Revista (International)*, 7(2). Pp. 710-720. <https://surl.li/jngtko> (0,8 друк. арк.). *Особистий внесок: з урахуванням функціональних особливостей та факторів впливу інтелектуально-інноваційних детермінант визначено орієнтири їх реалізації в інтенсифікації розвиткових процесах регіонів* (0,16 друк. арк.).

40. **Khanin S.**, Arefieva O., Dergaliuk M., Popelo O., Tulchynska S. (2021). Concepts of the activation of intellectual and innovative determinants for the development intensification of regional economic systems introduction. *Laplage em*

Revista (International), 7(Extra E), 234-244. <https://surl.lu/humidw> (0,75 друк. арк.).
Особистий внесок: запропонована концепція використання інтелектуально-інноваційних детермінант інтенсифікації розвитку економічних систем регіонів в умовах цифровізації та формування креативної економіки, що базується на визначенні умов використання детермінант, систематизації теорій інноваційної економіки на основі концепції креативної економіки (0,15 друк. арк.).

41. Tulchynska S., Popelo O., Dergaliuk B., **Khanin S.**, Shevchuk N. (2021). Strategic assessment of the ecological condition of the regions in the context of innovative development. *Laplace em Revista (International)*, 7(Extra D), 315-322. <https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-D1101p.315-322> (0,75 друк. арк.).
Особистий внесок: обґрунтовано використання системного підходу, який дозволяє розглядати регіони як складні, динамічні системи з великою кількістю процесів та неоднорідними причинно-наслідковими зв'язками (0,15 друк. арк.).

42. Dergaliuk M., **Khanin S.**, Popelo O., Tulchynska S., Pakhota N. (2021). Intensification of the development of regional economic systems in the conditions of the creative economy formation. *Laplace em Revista (International)*, 79(3), 80-88. <https://doi.org/10.24115/S2446-62202021731259p.80-88> (0,8 друк. арк.).
Особистий внесок: виокремлено положення для інтенсифікації розвитку економічних систем під впливом інтелектуальних та інноваційних детермінант, які виступають як видатні властивості каталітичного впливу на генерацію відповідного креативного потенціалу (0,16 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Ханін С. Г. Інтелектуально-інноваційні детермінанти розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки. – Кваліфікаційна наукова робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка (галузь знань – економічні науки). – Національний університет «Чернігівська політехніка», Міністерство освіти і науки України, Чернігів, 2026.

Дисертація присвячена розробці науково-методологічних положень і прикладних аспектів розвитку регіональних економічних систем на засадах інтелектуально-інноваційних детермінант в умовах становлення креативної економіки.

Базуючись на постіндустріальній парадигмі, людиноцентричному, ситуаційному та системному підходах за використанням методологічних засад телеології щодо виокремлення мети розвитку регіональних економічних систем систематизовано функціональні особливості інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем та виокремлено систему закономірностей відносно інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем та становлення креативної економіки. Набуло подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат розвитку продуктивних сил і регіональної економіки, а також засади періодизації наукових досліджень розвитку продуктивних сил і регіональної економіки, що дало можливість обґрунтувати імперативи, що забезпечують

реалізацію інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку в умовах становлення креативної економіки. Визначено методологічний базис розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки, що ґрунтується на системі принципів, яка включає в себе загальноекономічні та специфічні принципи щодо людиноцентричного, системного та ситуаційного підходів. Запропоновано та апробовано кваліметричний підхід до визначення інтегральних індексів інтелектуального/інноваційного показника розвитку регіональних економічних систем та регіональних кластерів. Запропоновано архітектоніку комбінацій управлінських засад забезпечення активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіонів у контексті тріади векторів спрямування зусиль – активізації інтелектуально-інноваційних детермінант, розвитку регіональних економічних систем і формування креативної економіки. Сформовано концепцію організаційно-економічного механізму активізації інтелектуально-інноваційних детермінант розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення креативної економіки. Здійснено групування першопричин становлення креативної економіки за використанням методів систематизації та узагальнення, на глобальному та національному рівнях. Обґрунтовано методичні засади до оцінювання рівня розвитку креативної економіки України на основі поєднання економетричного та індексного підходів.

Ключові слова: розвиток регіональних економічних систем, регіон, інтелектуально-інноваційні детермінанти, креативна економіка, постіндустріальне суспільство, організаційно-економічний механізм, активізація, управління розвитком регіональних систем, інтелектуальний розвиток, інноваційний розвиток, креативні індустрії.

ANNOTATION

Khanin S. G. Intellectual and innovative determinants of the development of regional economic systems in the conditions of the formation of a creative economy. – Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Economic Sciences in the specialty 08.00.05 – development of productive forces and regional economy (branch of knowledge – economic sciences). – Chernihiv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernihiv, 2026.

The dissertation is devoted to the development of scientific and methodological provisions and applied aspects of the development of regional economic systems on the basis of intellectual and innovative determinants in the conditions of the formation of a creative economy.

Based on the post-industrial paradigm, human-centric, situational and systemic approaches using the methodological principles of teleology to identify the goal of development of regional economic systems, the functional features of intellectual and innovative determinants of the development of regional economic systems have been systematized and a system of regularities has been identified regarding intellectual and

innovative determinants of the development of regional economic systems and the formation of a creative economy.

The conceptual and categorical apparatus of the development of productive forces and the regional economy has been further developed regarding the essence of such concepts as: "region", "regional economic system", "development", "system", "development of regional economic systems", "intellectual and innovative determinants"; "creative economy".

The principles of periodization of scientific research on the development of productive forces and the regional economy have been further developed, which made it possible to substantiate that imperatives ensure the implementation of intellectual and innovative determinants of development in the conditions of the formation of a creative economy and represent formalized priorities, norms, rules aimed at activating economic systems, are mandatory for achieving the goals of intellectual and innovative development taking into account the formation of a creative economy.

The methodological basis for the development of regional economic systems in the conditions of the formation of a creative economy has been determined, which is based on a system of principles, which includes general economic and specific principles regarding human-centric, systemic and situational approaches, which reveal the essence, nature and reflect the features of intellectual and innovative determinants, the development of regional economic systems and the formation of a creative economy as a direction of post-industrial social development.

A qualimetric approach to determining the integral indices of the intellectual/innovative indicator of the development of regional economic systems and regional clusters has been proposed and tested, which, unlike existing ones, is based on economic and mathematical modeling and involves: analysis of an array of input factors based on the matrix of mutual correlations according to the Farrar-Glober algorithm, their normalization using the Z-score method, determination of the weights of the factors included in the model, calculation of weighted integral indices of the intellectual/innovative component of regions and clusters as the geometric mean of normalized values, assessment of the unevenness of the dynamics of the indices according to the Theil index.

The architectonics of combinations of management principles for ensuring the activation of intellectual and innovative determinants of regional development in the context of a triad of vectors of effort direction - activation of intellectual and innovative determinants, development of regional economic systems and formation of a creative economy, which is implemented through a combination of stimulating, harmonizing, adaptive, organizational, traditional, personalized policy and activation policy, which creates conditions for a well-founded choice of the optimal regulation model.

The concept of an organizational and economic mechanism for activating intellectual and innovative determinants of regional economic systems development in the conditions of the formation of a creative economy has been formed, which provides for achieving the goals of activating intellectual and innovative development of regions, taking into account the regularities of functioning, principles, methods and

tools regarding the organizational, institutional and economic components of the mechanism, the structural components of which are built according to the system of imperatives.

The root causes of the formation of the creative economy have been grouped using the methods of systematization and generalization, at the global and national levels. Methodological principles for assessing the level of development of the creative economy of Ukraine have been substantiated based on a combination of econometric and index approaches, based on normalized employment indicators in the creative sectors of the economy, investment activity and the innovation component, calculation of a weighted complex index of the creative economy using the entropy method, determination of the level of convergence over time and identification of the relationship between the complex index of the creative economy and the value added indicator. Approaches have been developed to increase the coherence of the institutional field of intellectual and innovative development of regional economic systems in the conditions of the formation of the creative economy.

Keywords: development of regional economic systems, region, intellectual and innovative determinants, creative economy, post-industrial society, organizational and economic mechanism, activation, management of the development of regional systems, intellectual development, innovative development, creative industries.